БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 149 (5041)
Среда
Июлиин
24
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

Мүрысөөн болбол үргэн арад олониитые социалистическэ гүрэнэй ажахын агууехэ түсэбүүдые гүйсэдхэхэ хэрэгтэ хабаадуулха шалгагдамал зэбсэг, ажалай бүтөөсые дээшэлүүлхэ, манай эхэ ороной экономическэ ба сэрэгэй хүсэ шадалые улам бэхижүүлхэ түгэс хүсэтэ зэбсэг болоһон байна.

(Правда)

Социалистическэ мүрысөөн ба партийна организацинууд

Шэнэ Сталинска табанжэлэй түсэбые болзорһоонь урид гүйсэдхэхын түлөө апрельдэ эхилһэн Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөн энэ оной түрүүшын хахадта арадай ажахыда туйлагдаһан амжалтануудта харагдана. 1946 оной июнь соо Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ илагшад гэжэ ВЦСПС ба Министерствонуудэй тоолоһон Советскэ Союзай эрхим предприятинуудай списогууд үсэгэлдэр «Правда» газетэдэ толилогдожо эхилбэ. Дайн сэрэгэй үедэ туйлаһан амжалтануудаа амгалан тайбанай саг үе соо бэхижүүлжэ ба олошоруулжа байһан энэ списогууд соо оруулагдаһан Магнитогорскиин ба Кузнецкын булад шудхагшад, Москва ба Ленинградай машина байгуулагшад, түрүү нефтянигууд энергетигүүд ба химигүүдые манай оромнай тон хангалтатайгаар угтана. Нэгэхэн жэлэй саад тээ һандаргагданхай хэбтэжэ байһан үсөөн бэшэ шахтнууд ба заводууд мүрысөөндэ илагшадай тоондо оролсоһониинь ехэл һайхан байна. Советскэ арад хадаа энэ баримтада арадай ажахые һэргээн бодхоохын ба хүгжөөхын түлөө шэн зоригто тэмсэлэйгээ дүнгүүдые харана.

Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөн улам үргэнөөр дэлгэрнэ, тэрэниие Ленин-Сталинай агууехэ парти толгойлон ударидана ба зоригжуулна. Манай парти хадаа мүрысөөе социалистическэ байгуулалтын гол үндэһэн арга гэжэ тоолодог. Мүрысөөн болбол үргэн арад олониитые социалистическэ гүрэнэй ажахын агууехэ түсэбүүдые гүйсэдхэхэ хэрэгтэ хабаадуулха шалгагдамал зэбсэг, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, манай Эхэ ороной экономическа ба сэрэгэй хүсэ шадалые улам бэхижүүлхэ түгэс хүсэтэ зэбсэг — болоһон байна. Тиимэһээ мүрысөөе хүтэлбэрилхэ хэрэг партийна организаци бүхэнэй шухала хэрэгынь мүн болоно.

Заводуудта ба колхозуудта, түмэр замууд ба барилганууд дээрэ — хаа хаанагүй арад хадаа коммунистнуудые социалистическэ мүрысөөе үүсхэгшэд ба тэрэнэй түрүүшүүл гэжэ харана. Большевигуудай бэеэрээ харуулһан жэшээ гээшэ — агууехэ хүсэн юм. Большевигэй бэеын жэшээ — эрхэлиг ба хатуу жэшээнь, алхар солын ба баатар зоригой жэшээнь Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай фронтнууд дээрэшье партийна бэшэ хүнүүдые зоригжуулдаг байба. Большевигэй шэн зоригынь, үүсхэлынь ба эсэшэ сусаршагүй ябадалайнь жэшээ ажалай фронтын бүхы боецуудые баһал зоригжуулна. Үйлэдбэри дээрэ коммунистнуудай өөрһөө түрүү үүргэ харуулха гээшэ социалистическэ мүрысөөнэй хүгжэлтын зайлашагүй нүхэсэлэнь болоно.

Гэбэшье, коммунистһаа миин лэ өөрөө һайнаар хүдэлмэрилөөд байхыень эригдэнэ бэшэ. Партийна бэшэ ажал диилэнхидээ баһал лэ һайнаар хүдэлмэрилдэг. Теэд коммунист хадаа мүрысөөндэ зүбхэн лэ эдибхитэй хабаадагша байха тэды бэшэ, харин тэрэниие зохеон эмхидхэгшэ байха эһотой. Коммунист болбол миин лэ үйлэдбэриин өөрынгөө гансахан амжалтые туйлаха тэды бэшэ, харин өөһэдынгөө нүхэдүүдэй амжалтатай хүдэлмэриие туйлаха, гээгдэгшэдые урагшань татажа, бүгэдэниитын ажалай бүтөөсын дээшэлэлтые туйлаха эһотой. Коммунистнуудай эмхидхэхы үүргые дээшэлүүлхэ ябадал хадаа социалистическэ мүрысөөнэй өөрынгөө үрэ шэмые хүсэдөөр үгэхынь тулада зайлашагүй хэрэгтэй байна.

Коммунистнуудай эмхидхэхы үүргэнь мүрысөөнэй бүхы үенүүдтэ тоншье ехэ байна. Һайса бодомжологдоһон социалистическэ уялгануудые зохеохо, мүрысөөндэ эдибхитэйгээр хабаадаха ябадал партийна организаци бүхэнэй ехэхэн харюусалгатай хэрэг мүн болоно. Гэбэшье, энэ хадаа мүрысөөнэй зүбхэн лэ эхининь болнобшуу. Эгээл гол шухаланш юуб гэхэдэ, социалистическэ уялгануудые гүйсэдхэлэй ябаса дунда тэрэниие хүтэлбэрилгые хангалга, уялгануудые бэелүүлхэ ябадалые туйлалга, мүрысөөнэй амжалтата дүнгүүдые туйлалга болоно.

Мүрысөөнэй энэ шиидхэхы үедэ партийна организацинуудай хүдэлмэринь али бүхы талаараа амгалан байна гээшэ гү?

Үгы, бүхыдөө амгалан бэшэ. Энэ хадаа олоншог предприятинуудай гүрэнэй түсэбые үшөө гүйсэдхөөгүй дээрэһээ ба түрүүшын хахад жэл соо даалгабаряа гүйсэдхээгүй дээрэһээ харагдана.

Партийна организацинууд болбол уялгануудые зохеолгодо хабаадалсалгаар мүрысөөе хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ үүргээ хизаарладаг ушарнууд үсөөн бэшэ байжа байдаг. Эндэ партийна хүдэлмэри ямар байха эһотойб гэхэдэ, хамагай түрүүн хүнүүдэй дунда, мүрысөөндэ хабаадагшадай дунда саг үргэлжын хүдэлмэри ябуулха, ажахын политическэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ тэдэнэрэй хүсэ шадалые ба арга-боломжые шадамгайгаар элсүүлхэ хэрэгтэй, Партийна организацинуудай олониитын ойлгуулалтын хүдэлмэри бодото зорилгонуудые шиидхэлгэдэ зорюулагдаһан байха ба өөрынгөө предприятиин ээлжээтэ зорилгонуудтай нягта барисаатай байха эһотой. Табанжэлэй түсэбые ойлгуулан нэбтэрүүлхэ ябадал, уласхоорондын ба дотоодын политикын асуудалнуудые ойлгуулха ябадал хүдэлмэришэн ба албахаагша бүхэниие улам һайнаар, улам бүтээсэтэйгээр хүдэлмэрилхэ ябадалда зоригжуулха эһотой байна. Манай хүдэлмэришэн ангиин дунда залуушуул нэмэжэ ерэдэг, теэд тэдэниие социалистическэ ухаан мэдэрэлэй эһоор хүмүүжүүлхэ, пролетарска эрхим заншалнуудые тэдэнэртэ халдааха, патриотическа һанал бодолнуудые хүмүүжүүлхэ, журам жаягтай ябадалда һургаха, тэдэнэрэй зохеохы үүсхэлнүүдые бадаруулха шухала.

Гэбэшье, манай зарим партийна хүдэлмэрилэгшэд энэнэй тухай мартана. Тэдэнэр хадаа хүнүүдэй дунда политическэ хүдэлмэри ябуулхын оронд харин ябажа байгаа ажахын хэрэгүүдтэ хамааралдан оролсожо, эдэ хэрэгүүдые хоолойдоо хүртэр бэедээ ашажа абаад, ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй түлөө өөһэдөө хүдэлмэрилдэг гэхэ гү, али тэдэнэй хэхэ хүдэлмэриие хэдэг, командалха ба захирха зам харгыда шэлжэн оролдог байна.

Гэхэтэй хамта мүрысөөе партийна талаар хүтэлбэрилхэ ябадал зүбхэн лэ пропаганда ба агитацяар хизаарлаха эһотой гэжэ ойлгохо болоо һаа тон буруутай болохо байна. Большевигууд болбол үйлэдбэридэ «хамааралсахагүйн» тала баригшад бэшэ, харин, партийна организацинууд болбол предприятиин захиргаанай ажал-ябуулгые шалгажа хинаха эрхэтэй байна, тиин энэ эрхээ хүсэдөөр хэрэглэхэ шухала. Партийна үзэлөөр бага хүмүүжүүлэгдэһэн зарим нэгэн директорнууд партийна хүдэлмэрилэгшэдые тэдэнэрэй «политическэ туһалагшадынь» гэжэ сэгнэхые оролдодог. Үнэндөө тэрэ тиимэ бэшэ. Партийна организацинууд хүнүүдэй дунда хүдэлмэрилжэ, эдибхитэдтэ түшэглэжэ, өөрынгөө шалган хинаха эрхые бэелүүлжэ шадаха ба бэелүүлхэ эһотойшье байна, ажахын хүдэлмэридэхи алдуунууд ба дутуунуудые саг соонь элирүүлэн тодорхойлхо, үйлэдбэриин «дутагдалтай газарнуудыень» харуулан заажа үгэхэ, эдэ мэтын «дутагдалтай газарнуудай» бии болохо ябадалые уридшалан зайлуулха эһотой. Тэрэнэй тулада мүрысөөндэ хабаадагшадай хэлэһэн үгые һонорөөр һэргымжэлэн ойлгохо, үйлэдбэриин дутуу дунданууды тэдэнэрэй талаһаа шүүмжэлһэниие ойлгохо, хүдэлмэришэд, инженернүүд ба мастернуудтай түргэ түргэнөөр зүбшэн хөөрэлдэхэ, үйлэдбэриин резервнүүдые оложо, тэдэнэрые хэрэг болгон ашаглаха ябадалыень ажахын хүтэлбэрилэгшэдһээ туйлаха шухала.

Партийна организацинууд ба партийна хүдэлмэришэд өөрынгөө хүтэлбэрилхы ба хинаха үүргые хангадхаха эһотой. Хиналта ба хүтэлбэри миин лэ хооһон зүйл бэшэ. Тэдэнэр хадаа гүрэнэй түсэбые гүйсэдхэхэ гэхэ гү, али социалистическэ мүрысөөнэй зорюулагдаһан зорилгодо мэдэлтэй байна. Түсэб ба мүрысөөн хоорондоо таһарашагүй барисаатай.

Партийна организацинууд мүрысөөндэ олониитые хабаадуулха ба тэрэниие үргэнөөр тунхаглан дэлгэрүүлхэ уялгатай. Олониитын мүрысөө зүбхэн лэ стахановецуудай мүрысөөгөөр һэлгэхэ ябадалые хазагайруулга гэжэ буруушааха хэрэгтэй.

Мүрысөө зүбхэн лэ түрүү хүдэлмэришэдөөр хизаарлаха гэһэн элүүр бэшэ заншал, гансахан лэ рекорднуудые туйлахын хойноһоо оролдожо, юрын дунда хүдэлмэришэдые урагшань татаха ябадалда тэрээгээрээ гарза хохидол хэлгэ болбол гээгдэжэ ябаа хүдэлмэришэдые заримдаа мүрысөөнэй орой газаа тээ үлээдэг байна. Зарим партийна хүдэлмэрилэгшэд хадаа хүн бүхэнэй өөһэд хоорондын мүрысөөе, адли профессинуудтай, адли мэргэжэлнүүдтэй хүдэлмэришэдэй дундахи мүрысөөе, залуушуулай бригаданууд гэхэ мэтын дундахи мүрысөөе хүгжүүлхэ шухала байһан тухай мартадаг байна. Парторганизаци болбол өөрынгөө нүлөөлэлгые хүдэлмэришэн бүхэндэ хүргэжэ, тэрээндэ дүтэлжэ, тэрэниие ниитын хүдэлөөндэ хабаадуулжа, мүрысэхэ дурыень ехээр үргэхэ уялгатай. Мүрысөөн болбол тэрэниие хүтэлбэрилөө һаа, ажалшан олониитые хүмүүжүүлхэ большевистскэ хүмүүжүүлгын һургуули болодог байна.

Мүрысөөе үдэр бүри партийнаар хүтэлбэрилхэ ябадал хадаа ажахын шэнэ амжалтануудые туйлаха хэрэгтэ туһалха байна.

(Июлиин 19-эй «Правдын» түрүү бэшэгһээ).

Манай коллективэй туйлаһан амжалтанууд

Булад шудхалгын цех болбол паровоз бүтээлгын заводто тон харюусалгатай үүргые дүүргэдэг байна. „СО" сериин паровоз бүтээн гаргажа эхилхэ сагһаа хойшо манай цех энэ паровозой булад частьнуудые үйлэдбэрилэн гаргаха зорилготой байһан юм.

Тиин цехын коллектив энэ жэлэй 6 һарын турша соо булад частьнуудые шудхаха талаар шэнэ технологинуудые шудалжа шадаа. Мүнөөдэрэй байдалаар манай цех бидэнһээ эригдэжэ байгаа паровозой частьнуудые дүүрэн хэмжээгээр үгэдэг болобо.

Өөһэд хоорондоо социалистическэ мүрысөөе баталһан түрүү бригаданууд ба стахановецууд ажалай бүтээсын һайн амжалтануудые туйладаг байна. Жэшээлхэдэ, нүхэр Жумадин Бальшенов гэгшэд июлиин түрүүшын 10 үдэрэй турша соо ажалай даалгабариие 250 процент дүүргэһэн ба мүнөө һүүлэй 5 үдэрэй ажалай даалгабариие 500 процент дүүргэбэ. Түмэр отологшо нүхэр Виктор Григорьевич Нагорных гэгшэ үнгэрһэн һара соо 2 хүнэй оронд хүдэлмэрилһэн ба мүнөө июлиин түрүүшын 10 үдэрэй даалгабариие 300 процент дүүргэһэн байна.

Цех дотор стахановецуудай тоо үдэрһөө үдэртэ ургана.

Үнгэрһэн һарада ажалай даалгабариие 20—30 процентээр үлүүлэн дүүргэдэг шудхалаашад, мүнөө июль һарада ажалай даалгабариие 400 процент хүртэр дээшэлүүлһэн байна. Жэшээлхэдэ, стахановец Егор Иванович Шашин гэгшэ энээнэй урда һарада булад шудхалгын хэб бүтээлгэ дээрэ хүдэлмэрилхэ зуураа даалгабарияа 130 процент дүүргэдэг байгаа һаа, мүнөө июль һарада хэб бүтээлгэ дээрээ шэнэ дүршэл хэрэглэжэ ажалай бүтээсые 400 процент хүргэбэ. Мүн тэрэшэлэн булад шудхагшад Петр Иванович Апенко, Петр Трофимович Хоменко, Петр Яковлевич Гвоздеров, машинаар хэб бүтээдэг суута стахановка Надежда Петровна Парамонова гэгшэд ажалай бүтээсые үдэрһөө үдэртэ дээшэлүүлжэ байнад.

Манай паровоз бүтээлгын заводой булад шудхалгын цехын коллектив түмэр замайхидай бүхэсоюзна һайн үдэрые ажалай шэнэ һайн бэлэгүүдтэйгээр угтахын түлөө улам эршэмтэйгээр тэмсэхэ эһотой болоно гээшэ.

Ф. С. ПЕТРОВ.

Үбһэ хуряалгын хүдэлмэриие эрид һайжаруулжа, темпыень шууд шангадхаха!

★ ★ ★

Үбһэ хуряалгые унжагайруулна

Июнь һарын эхилһэнһээ хойшо үбһэндэ оролгые эмхитэйгээр захалһан Зэдын аймагай колхозууд 5 хоногой турша соо 1897 гектар сабшажа, 5084 центнер һүрилбэ. Малажал дээрэ хүдэлмэрилэг колхознигуудай хүсөөр 220 центнер набшаһа намаа суглуулагдажа, мүнөө силосовалагдаба.

Энэ аймагта үбһэ хуряалганда эмхитэй гуримтайгаар гараагүй гэхэ гү, али гарабашье элдэб шалтагаанһаа үбһэ хуряалгые унжагайруулжа байһан колхозууд яһала олон бии.

Аймагай олонхи колхозуудай үбһэ хуряалгын машинануудай ба зэр зэмсэгүүдэй хүсэд һайнаар заһабарилагдаагүй ябадалһаа, гэдэнэй эбдэрхэ ябадалнууд олонхи колхозуудаар үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Гэгээтын сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозой (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Доржиев) 2 сенокосилка үбһэ хуряалгада гарахатаяа хамта эбдэршоод түхэреэн сүүдхэ соо сабшалгые таһалдуулба.

Мүн гурбадахи косилкань харууһалга муудаһан шалтагаанһаа боложо минил ажалгүй байха юм. Энэ сенокосилкануудай зогсоһон шалтагаание усадхахын түлөө ямаршье хэмжээ абтанагүй.

Б. Цыденов.

Үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэнэ

Байкало-Кударын аймагай, Красноярска сельсоведэй Буденным нэрэмжэтэ ба „Майн I" колхозууд үбһэ хуряалгаар аймаг соогоо түрүүлжэ ябана. „Майн I" колхоз июлиин 15-да 110 гектар эрхим шанартай үбһэ сабшаад, тэрэнээ һүрилжэ эхилээ.

Буденнын нэрэмжэтэ колхозой эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд үбһэ хуряалгын хүдэлмэри богонихон болзор соо, эрхим шанартайгаар үнгэргэхын түлөө үндэр бүтөөсэтэйгөөр хүдэлмэрилнэд.

(Манай коррес.

Үбһэшэд үндэр бүтээсэ туйлана

КЯХТА. (Телефоноор абтаба). Большелугска сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхозой эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд үбһэхуряалгада эрхим бэлэдхэлтэйгээр ороходоо, энэ жэлэй үбһэ сабшалгые саг болзор соонь, эрхим шанартайгаар дүүргэхэ гэһэн уялгануудые абаһан байгаа.

Тиин, тус артелиин членүүд абаһан уялгануудаа түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилээд, амжалтатайгаар дүүргэжэ захалаа. Колхоз соохи социалистическэ мүрысөөндэ нүхэд Норбоева, Ц. Рабданов, В. Цыренжапов гэгшэдэй үбһэхуряалгын бригаданууд эрхимлэнэ. Эдэ бригадануудай членүүд үбһэ сабшаха даалгабариие үдэр бүри 120—150 процент хүртэр дүүргэнэ.

Мүн үндэр наһатай үбгэн П. Цыдыпов гэгшэ гар хажуураар сабшаха зуураа, үдэрэйнгөө нормые 190 процент хүртэр гүйсэдхэжэ, ажалай үндэр бүтээсын үльгэр жэшээ харуулна.

Илангаяа, гар хажууршад хүдэлмэриин темпые ба ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлээ. Тэдэнэрэй олонхидынь нормоео саг үргэлжэ, һайн шанартайгаар үлүүлэн дүүргэжэ, колхозой правлениин ба партийна эхин организациин зүгһөө магтагдана.

Гар хажууршан нүхэр Х. Сынгунова гэгшэ 0,40 гектарай оронд 0,66 га сабшана. Мүн тэрэшэлэн, залуушуул П. Сахияев, Ц. Доржиев, Д. Гармаева, В. Тогочиева, Ц. Балжиров, П. Рабданова, Б. Жигмытова гэгшэд үдэрэйнгөө нормые 135—160 процент хүртэр гүйсэдхэжэ, элбэг ехэ үбһэ хуряахын түлөө үдэр һүниие мэдэнгүй тэмсэжэ ябана.

(Манай корреспондент).

Эдэ колхозуудта үбһэ хуряалга хангалтагүйгөөр ябуулагдана

Үбһэ хуряалга ба силос даралгада Сэлэнгын аймагай колхозууд эрхим бэлэдхэлтэйгээр, саг болзор соонь оробо гэжэ БМАССР-эй малажалай Министрын орлогшо нүхэр В. Захаров тэмдэглэһэн байгаа. Гэбэшье, тус аймагай олонхи колхозууд недондоной-хидоо орходоо мүнөө үбһэ хуряалга ба силос даралгада ехээр хожомдожо ороһон байха юм.

Жэшээлхэдэ, Загастайн сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз үнгэрэгшэ жэл үбһэ хуряалгада июлиин 7-до ороо һаа, мүнөө жэл энэ һарын 12-13 үдэрнүүдһээ үбһэ хуряалгые эхилбэ.

Ворошиловай, Молотовой нэрэмжэтэ колхозууд үбһэ хуряалгые эмхитэй гуримтайгаар, хаһа саг соонь эхилжэ шадаагүй.

Энэ колхозууд үндэр баян үбһэ тэжээл хуряахын түлөө эртээнһээ эхилжэ тэмсээгүй. Мүнөө жэлдэ үбһэнэй ургаса ехэ һайн гэжэ хэлэмээр бэшэ. Мүн адуу малдаа набшата тэжээл бэлэдхэхэ асуудал мартагдаһан баримтанууд бии.

Ушар иимэһээ аймагай газартаряалангай таһагые даагша нүхэр Дандаров ба бүхы колхозуудай түрүүлэгшэнэр болбол үнгэрэгшэ жэлэйнгээ алдуунуудые дахин дабтангүй, элбэг ехэ үбһө тэжээл саг болзор соонь, эрхим шанартайгаар хуряажа абаха, адуу малдаа шэмэ ехэтэй набшаһа намаа суглуулха ба силос ехээр дараха тушаа анхаралаа табиха эһотой.

П. Ангаров.

3 выставкэ эмхидхэгдэбэ

Улан-Удын Горькиин нэрэмжэтэ центральна библиотекэ 3 тематическа выставкануудые эмхидхэбэ.

«Бурят-Монголой 23-дахи ой гэһэн» темээр эмхидхэгдэһэн выставка бурят арадай урданай ба мүнөөнэй байдалые тодо элеэр харуулна. Хоердохи выставкань физкультурнигуудай бүхэсоюзна һайндэрлэлгэдэ зорюулагдаһан байна. Мүн 3-дахи выставкань Михаил Юрьевич Лермонтовой нүгшэһээр 105 жэл гүйсэһэнэй ойдо зорюулагдаһан байха юм.

Господин Клемент Готвальдаар толгойлуулһан Чехословацка правительственна делегаци Москва ерэбэ

Июлиин 20-до Чехословацка Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ г-н Клемент Готвальд, Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр г-н Я. Масарик, Гадаадын Хэрэгүүдэй Министерствын Статс-секретарь г-н В. Клементис ба бусад Москвада ерэбэ.

Чехословакида һуугаа СССР-эй Элшэн сайд В. А. Зорин гэгшэ тэдэнтэй нэгэн хамта Москвада ерэбэ.

Центральна аэродром дээрэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр В. М. Молотов, СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрын Орлогшо А. Я. Вышинский, Моссоведэй Түрүүлэгшын Орлогшо И. А. Парфенов, СССР-эй МИД-эй Коллегиин член А. П. Павлов, Москва городой Комендант генерал-лейтенант К. Р. Синилов, СССР-эй МИД-эй протокольно таһагые эрхилэгшэ Ф. Ф. Молочков гэгшэд ерэгшэдые угтаһан байна.

Мүн тэрэшэлэн элшэн сайд г-н И. Горак гэгшээр толгойлуулһан Москвада һуугаа Чехословацка республикын посольствын членүүд ба Москвада байгаа посольствонууд ба миссинуудэй толгойлогшод ерэгшэдые угталсаһан байна.

Угталга дээрэ хүндэтэ харуул жагсаагдаһан ба Чехословацка республикын ба СССР-эй гүрэнэй гимнүүдые татаһан байна.

Аэродром болбол чехословацка ба советскэ тугуудаар шэмэгдэһэн байгаа.

Г-н Кл. Готвальдын мэдүүлгэ

Аэродром дээрэ Чехословакиин Премьер-Министр г-н Кл. Готвальд микрофоной үмэнэ иигэжэ мэдүүлбэ:

„Хүндэтэ ханинууд, Советскэ Союзай гражданинууд, чехословацка арад ба тэрэнэй правительствын үмэнэһээ Танда эгээл үнэн зүрхэнһөө баяр дамжуулхые намда зүбшөөрыт.

Манай правительственнэ делегаци болбол Советскэ Союзай правительствын түлөөлэгшэдтэй хэдэн асуудалые зүбшэн хэлсэхын тула Москвада ерэбэ. Тэрэ хэлсээнэй шиидхэбэринүүд хадаа манай оронуудай хани барисаа ба ахадүүгэй байдалые үшөө бүхэжүүлхэ ба тэрэшэлэн бүхы арадуудай хоорондо бүгэдэ ниитын амгалан тайбаниие бүхэжүүлхэ хэрэгтэ туһалха эһотой.

Славянин бүхэндэ хүндэтэй, эхэ Москвагай газар дээрэ орохотоео хамта, манай түрүүшымнай үгэ Таанарай, Советскэ Союзай гражданинууд ба гражданкануудай чехословацка республикые немецкэ фашизмын дарлалгаһаа сүлөөлгын тулада хэһэн бүхы оролдолгынтнай түлөө хизаарлашагүй баяр баясхалангые ба халуун мэдэрэлые хүргэһэн үгэ мүн болоно.

Таанар, Танай шэн габьята Улаан Арми, Танай сэсэмэргэн ба агууехэ Сталинай байгаагүй һаа, сүлөөтэ чехословацка Республика байхагүй һэн гэжэ манай Чехословакиин үхибүүдшье хүртэрөө мэдэхэ байна.

Би өөрөө Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай бүхы үе соо Таанарай дунда ажаһууһан ба танай баатар арад ямар агууехэ габьяа хэрэгүүдтэ шадабаритайб гэжэ һайса мэдэхэ арга боломжотой болһон байнаб.

Мүнөө дайнай илалта түгэлдэрөөр дүүрээд байһанай һүүлээр ба манай хоер ороной сүлөөлэгдөөд байхада тэдэнэр угаа ехэ зохеохы үүсхэлээр дүүрэн байна. Таанар дайнай һүүлдэхи өөрынгөө шэнэ табанжэлэй зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнат, харин бидэнэр өөһэдынгөө хоержэлэй түсэб ябуулгын бэлэдхэлэй алхамые хэжэ байнабди.

Энэ шэнэ амгалан тайбанай ба үүсхэлтэ шата дээрэ манай оронуудай аха дүүгэй ба хани харилсаанай ябадал шанараа харуулха гэжэ лаб найданаб.

Советско-чехословацка ахадүүгэй барисаа мандаха болтогой!

Ажаһууг лэ, сэсэглэн хүгжэг лэ агууехэ Советскэ Союз!

Бидэ бүгэдын түрэл ба агууехэ Сталин ута наһа наһалаг лэ!"

И. В. Сталин К. Готвальдтай уулзаба

Июлиин 20-до, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. В. Сталин Чехословацка Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ г-н Готвальдтай хөөрэлдөө хэбэ.

Уулзалга дээрэ СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр В. М. Молотов байлсаба.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Колхозно ажахы тушаа хэзээ анхаралаа табиха коммунистнууд гээшэб?

Колхоз соогоо боложо байһан бүхы хүдэлмэридэ партийна организаци ба тэрэнэй коммунистнууд эдибхитэйгээр хабаадалсажа, колхозойнгоо экономикые гүнзэгыгөөр шудалха, колхозно ажахын шиидхэхы участогууд дээрэ нарин нягта шалгалта хиналта хэхэ үүргэтэй гэжэ партиин устав соо заагдана.

Гэбэшье, Сэлэнгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой партийна организаци (секретариинь нүхэр Будаев) колхозойнгоо ажахыда, илангаяа малажалдаа анхаралаа табинагүй.

Тус колхозой адуу малые хүгжөөхэ ба ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ тухай хэмжээ-ябуулганууд партийна суглаанууд дээрэ хэдэн дахин хэлсэгдэдэг байбашье, тэрэ хэлсэһэн асуудалнуудынь саарһан дээрэ бэшэгдээд лэ мартагдана.

Партийна суглаанууд дээрэ энэ асуудал хэлсэбэшье һаань, үхэр малынь үхэжэл байдаг. Жэшээлхэдэ, энэ оной туршада 18 толгой эбэртэ бодо мал, 16 толгой адуу морин, 7 толгой хони ямаан хороһон байна. Үхэр малаар үсөөхэн энэ колхоздо 41 толгой хороод байхадань һанаа амархан. саарһан дээрэ хооһон тогтоолнуудые бэшээд һуумаар бэшэ гэжэ һанагдана.

Ямар ушарһаа адуу малай үхэхэ хорохо ябадал үзэгдэнэб гэжэ асуубал, «эдэгэхэгүй үбшэнөөр үбдэнэ» гэжэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ ба партийна эхин организациин секретарь бардамаар хөөрэжэ һуудаг байна. Ямар тиимэ үбшэн байдаг юм гэжэ саашань һонирхоходо «энээн тушаа ветфельдшер нүхэр Батышев мэдэхэ уялгатай» гэжэ харюусадаг байха юм.

Ветврачнууд ямар уялгатайб гэжэ бэдэржэ ябаагүй байһан ушарһаа саашань хөөрэлдэжэ байһаар үнэн ушарыень элирүүлбэл. Үнгэрэгшэ. үбэлэй турша соо хони-ямаа һайнаар харууһалжа шадаагүй, зундаа малдаа үбһэ тэжээл, һолоомо ехээр абажа шадаагүй, малай үбэлжэлгэдэ эртэнһээ эрхимээр бэлэдхээгүй дээрэһээнь үхэр малай ба хони-ямаанай хорохо баримтанууд ходоодоо үзэгдэдэг байба. Дээрэ дурсагдаһан үбшэнөөр үнгэрэгшэ жэлдэ 50 гаран толгой адуу мал хороһон байна. Мүнөө жэлдэ энэ байдал үргэлжэлһөөр. Малай үбшэнтэй эрид тэмсэхэ тушаа хэмжээ-ябуулгануудые хараалдаггүй байхань хэрзэргэ саашадаа тэсэмээр гээшэб?

Тус партийна эхин организацида аяар 10 коммунистнууд тоологдодог аад, тэдэнэрэй нэгэниинншье малажалда хабаадалсадаггүй байһаниинь бүришье гайхалтай.

Тус колхоз болбол гүрэндөө һү тушааха түсэбөө оройдоо 37 процент дүүргэбэ. Энээн тушаа партиин Сэлэнгын аймагай айкомой бюрогой хатуу шанга шиидхэбэри гаргабашье һаань, Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо хубилалта болоогүй байһаар.

Дайн сэрэгэй хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ ами бэеэ хайрлангүй хүдэлмэриһэн колхозой стахановецууд, түрүү малшад, эрхим таряашад олон байбашье эдэнэрэй нэгэниинь шье партиин зэргэдэ абтаагүй байһан ябадал тус партийна эхин организациин хангалтагүй хүдэлмэри харуулна.

Партийна эхин организациин секретарь нүхэр Будаев энэ асуудал тушаа хөөрэлдэхэдөө хүн зоной үзэг бэшэг бага мэдэхэ байһан ушарһаа партида абалга бэрхэл байна. Малажалайхидай дунда «Зохистой» хүнүүд биишье һаа, партида орожо үгэнэгүй гэжэ мэһэдшье гэнгүйгөөр хөөрэнэ. 1939 ондо энэ колхозой эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд барандаа шахуу эрдэм номдо һураба гэжэ хэлсэдэг бэлэй. Мүнөө болоходо үзэг бэшэг мэдэхэгүйшүүл 10 процент, бага мэдэгшэд 30 процент гэжэ тоологдодог болоо.

Түрүү хүнүүдые партида үсөөнөөр абаһан ябадал хадаа колхознигуудай дунда политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри тон муугаар хэжэ байһаниинь эли тодоор гэршэлнэ.

Эндэхи олонхи коммунистнууд ажал хүдэлмэри дээрээ стахановска ажалай эрхим жэшээ харуулжа, партийнабэшэ хүнүүдые шэн зоригто ажалда зоригжуулжа шададаггүй байхаһаа гадна бултадаа шахуу правлени тойрон хүнгэн хүдэлмэридэ бага ехэ портфельнүүдые бариад ябадаг юм. Коммунистнуудайнь дунда партийна жаяг заршамаа алдаһан хүнүүд бии. Тиимэһээ тус партийна эхин организациин коммунистнууд өөһэдынгөө түрүү үүргые хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байһаниинь элитэ. Энэ партийна эхин организациин доторой хүдэлмэри доодо хэмжээндэ табигданхай.

Мүн тэрэшэлэн тус партийна организаци болбол табанжэлэй түсэб тухай хуулитай арад зоноо танилсуулха тушаа агитационно-ойлгуулламжын хүдэлмэри муугаар ябуулна. Партийна организациин хэдэн олон агитаторнууд һүүлэй үедэ политическэ темэтэй хөөрэлдөөнүүд ба элидхэлнүүдые хээгүй. Табанжэлэй түсэб тухай хуулида зорюулагдаһан ханын газетые май һарада нэгэнтэ гаргаад, мүнөө энэ газетэ гаргалга мартагдаба. Мүн энэ түсэб дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөе дэлгэрүүлхэ ябадал эмхидхэгдээгүй байха юм.

Энэ бүхы дутуу дунданууд тус партийна эхин организациин доторой хүдэлмэриин доодо хэмжээндэ байһаниие эли тодоор харуулна. Тиимэһээ ВКП(б)-гэй Сэлэнгын айком болбол энэ партийна организацида байһан дутуу дунда зүйлнүүдые дары усадхаха ба партийна организациин доторой хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа анхаралаа табиха уялгатай болоно.

Лубсан РИНЧИНО,
«Б.-М. Үнэнэй» тусхай корреспондент.

АЖАЛАЙ РЕЗЕРВЫН ҺУРГУУЛИНУУДТА ЗАЛУУШУУДЫЕ ТАТАЛГА ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭЕ

Нүхэр Сталинаар хараалагдажа СССР-эй Верховно Соведэй 1-дэхи Сесси дээрэ баталагдаһан „1946-1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай" хуули дотор ажаүйлэдбэри ба зам харилсаанда кадрнуудые бэлэдхэлгэ хэдаа шухала һууринуудай нэгые эзэлнэ. Тус хуули дотор заагдаһанай ёһоор гүрэнэй ажалай резервнүүдэй системээр гол түлэб дамжуулан Советскэ Союзай хүдэлмэришэн ангиие нэмэн хүсэлдүүлхэ ушартай болоно. Энэ табанжэл соо бэлэдхэглэхээр хараалагдаһан 7 миллион шэнэ хүдэлмэришэдһөө 4 миллион 500 мянганиинь ажалай резервнүүдээр хүмүүжүүлэгдэһэн байха ёһотой болоно.

Иимэһээ ажалай резервын системээр залуу хүдэлмэришэдые бэлэдхэлгэ болбол табанжэлэй түсэбые гүйсэдхэлгын гол һалбаринуудайнь нэгэн болоно гээшэ. Нүхэр Сталинай өөрынь үүсхэлээр байгуулагдаһан гүрэнэй ажалай резервнүүдэй системын һургуулинууд ба училищинүүд болбол үнгэрһэн жэлнүүдэй туршада манай ажаүйлэдбэри ба зам харилсаае үндэр мэргэжэлтэй шэнэ хүдэлмэришэдөөр таһалгаряагүйгөөр хангажа байгаа. Гүрэнэй ажалай резервнүүдэй һургуулинууд ба училищинүүд болбол анха бии болгогдоһонһоо хойшонхи табанжэл соогоо 2 миллион 500 мянган залуу хүдэлмэришэдые бэлэдхэжэ ажаүйлэдбэри ба транспортда үгэбэ.

Мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдэй хүсые иимэ олоноор бэлэдхэн гаргалга болбол гансахан лэ түсэбэй гуримаар дэбжэжэ байгаа социалистическэ байгуулалтын эрхэ байдалда бэелүүлэгдэхэ байһаниинь элитэ.

Шэнэ табанжэлэй түсэб хадаа һурагшадай тоое саашадань олошоруулха гэжэ хараална.

Хэрбээ 1940 ондо ремесленнэ ба түмэр-замай училищинүүдтэ 345 мянган, 1945 ондо 400 мянган залуушуулай һуралсаһан байгаа һаань, 1950 ондо 875 мянган хүн, тэрэ тоодо фабрично заводской һуралсалай һургуулинуудта 600 мянган хүн һуралсаха ёһотой болоно. Манай, Бурят-Монголой республикада 1945 ондо хамта дээрээ 2250 хүн, тэрээн сооһоо фабрично заводской һуралсалай һургуулинуудта 550 хүн һуралсаһан байхадань, 1950 ондо ремесленнэ ба түмэр-замай училищинүүдтэ 7 мянган 400 хүн, тэрээн сооһоо 6 мянган 600 хүниинь фабрично заводской һургуулинуудта һуралсаха зэргэтэй болоно.

1946 оной июниин 29-дэ гаргаһан тогтоол соогоо СССР-эй Министрнүүдэй Совед болбол 1946 оной июлиин 10-һаа эхилжэ августын 10-най үдэр хүртэр городой ба хүдөө тосхоной залуушуулай дундаһаа ремесленнэ, түмэр замай училищинүүдтэ болон фабрично заводской һургуулинуудта ээлжээтэ таталгые (элсүүлгые) үнгэргэхэ гэжэ хараалһан байна.

Мүнөө эхилээд ябуулагдажа байгаа залуушуудые таталга хадаа манай Эхэ ороной хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, ажаүйлэдбэри ба барилганууд дээрэ шэнэ технологиие шудалан зохёохо шадабаритай 425 мянган шэнэ ба мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые бэлэдхэлгын үүргые бэелүүлхэ юм. Иимэһээ зорилго юундэ байнаб гэхэдэ таталгые амжалтатайгаар үнгэргэжэ, училищинүүдтэ ба фабрично-заводской һуралсалай һургуулинуудта шэнэ һурагшадые эмхитэйгээр угтан абалгада байна.

Ямар нэгэн профессидэ һуралсахыень залуушуулые зүбөөр шэлэн абаха асуудал урда мэтэ шангаар табигдана. Таталгые үнгэргэхэ комиссида ехэхэн харюусалга ушагдана. Комисси болбол залуушуулай эрдэм бэлиг ба физическэ элүүр энхэ талаарань хаража үзэхэ ёһотой. Энээнэй урда жэлнүүдтэ зарим газарнуудта залуушуулые татан абалгын эрилтэнүүдые доошолуулһан ушарнууд үзэгдэһэн ба тэрэнь залуу хүдэлмэришэдые бэлэдхэлгын шанарые муудхадаг байһаниие ойлгохо шухала.

Ремесленнэ ба түмэр-замай училищинүүдтэ болон фабрично заводской һургуулинуудта һурагшадые элсүүлхэ комиссинуудта туһалалсахын тулада һуралсалай газарнуудһаа үйлэдбэриин талаар заадаг эрхим мастернууд хүдөө гаргагдажа байна. Тэдэнэр болбол һурагшадые элсүүлхэ ба медицинскэ шалгалтын талаар захяа заабаринуудые нютагай комиссинуудта үгэхэ юм.

Мүн, училищинүүдтэ ба һургуулинуудта эльгээгдэһэн залуушуул хадаа паспорт ба түрэһэн сагай үнэмшэлгэ болон бусад хэрэглэгдэхэ документнүүдтэй, замдаа ядабаригүй ябаха гутал хубсаһаар ба эдеэ хоолоор дутамаггүй хангагдаһан байхань тон шухала болоно.

Ажалай резервые нэмээн хүсэлдүүлхэ гүрэнэй удхашанартай энэ ехэ хэрэгтэ нютагай партийна ба советскэ органууд болон таталгые үнгэргэхэ комиссинууд харюусалгатайгаар хандажа, урда жэлнүүдтэ үзэгдэһэн алдуу дутуунуудые дахин дабтаха ябадалда эсэс табиха уялгатай.

Ажалай резервнүүдэй һургуулинуудта залуушуулые таталгаяа түрүүшын үдэрһөө эмхитэйгээр ябуулха гээшэ энэ үеын шухала хүдэлмэринүүдэй нэгэндэ тоологдоно. Тиимэһээ нютагай партийна, комсомольско организацинууд ба советскэ органууд болбол дүрбэдэхи сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлэй таталгые эмхитэйгээр үнгэргэлгын шухала байһые залуушуулай дунда һайтар ойлгуулхань зайлашагүй хэрэг мүн. Ойлгуулламжын хүдэлмэриие ябуулхатаяа хамта фабрика ба заводуудаар ябажа хараха залуушуулай экскурсые эмхидхэбэл зохистой байна. Ушар юуб гэхэдэ, залуушуул хадаа ерээдүй сагта өөһэдынгөө оложо абаха мэргэжэлэй условинуудые таниха ба тэдэнэй урда нээгдээд байһан саашанхи замые бодотоорөнь хараха болоно.

Правительствын тогтоол соо „Союзна ба автономно республикануудта ажалай резервнүүдэй һургуулинуудта баучилищинүүдтэ нютагай үндэһэн зоной дундаһаа залуушуулые татаха"гэжэ заагдаһан байна. Энэ хадаа манай республикын һалбаран хүгжэжэ байгаа ажаүйлэдбэри ба зам харилсаае национальна кадраар хангаха арга-боломжые олгоно. Тодорхойлон хэлэбэл, манай республикын ажалай резервын системын һургуулинуудта ба училищинүүдтэ залуухан бурят хүбүүд ба басагадай олооро орэлгэ хадаа, Бурят-Монголой саашадаа һалбаран бадаралгада ехэхэн удхашанартай байна.

Эдир хүбүүд ба басагад! Ажалай резервнүүдэй һургуулинуудта ба училищинүүдтэ һуража, эрдэм ба мэргэжэлдэ һуралсаад энээгээрээ агууехэ Эхэ оронойгоо хүсэ шадалые улам бүри бэхижүүлэлсэгты!

ГАРМАШ,—БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи ажалай резервнүүдэй Управлениин начальник

Һарын түсэб 15 хоног соо дүүргэбэ

ВКП(б)-гэй Обкомой ба БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг абаһан Мысовэйн загаһанай заводой коллектив (директорынь нүхэр Корнаков) июнь һара соо загаһа барилгын түсэбые үлүүлэн дүүргэжэ загаһашадай социалистическэ мүрысөөндэ илажа гараһан юм.

Мүнөө энэ заводой коллектив темпээ улам шангадхажа июлиин түрүүшын 15 үдэрэй турша соо загаһа барилгын түсэбые 100 процент дүүргэбэ.

Тус заводой коллективэй дунда суурхаһан комсомольско залуушуудай бригаданууд энэ һарадашье мүн шалгаран гараа. Залуушуудай эрхим бригадирнууд Зорин ба Каковин гэгшэд июль һарын загаһа барилгын түсэбые нилээд ехээр үлүүлэн дүүргэбэ. Мысовэйн завод болбол июль һара соо 200 центнер загаһа тушааха түсэбтэй байгаа һаа, харин 15 хоног соо 204 центнер тушааба.

И. Далбаев

Үндэр амжалтануудые туйлана

Сталинска шэнэ табанжэлэй түрүүшын жэлэй 6 һарын түсэбые Зэдын комбинадайхид амжалтатайгаар дүүргээд, тэрэ туйлаһан амжалтануудаа үргэлжэлүүлһээр. Һүүлэй мэдээнэй ёһоор нүхэр Никитинэй бригада июлиин түрүүшын 10 хоногой даалгабариие 130 процент дүүргэһэн байна. Тэрэшэлэн нүхэд Ермаковэй, Никифоровай бригаданууд дунда жэшээгээр 125 процент даалгабаряа дүүргэһэн байна. Нүхэр Каторкинай бригада даалгабаряа 158 процент дүүргэжэ баранһаань түрүүлбэ.

КОЛХОЗНО ТАБАНЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ХАЙШАН ГЭЖЭ ЗОХЁОХОБ?

Советскэ социалистическэ орон соо бүхы ажахынууд түсэбэй ёһоор ябуулагдана. Түсэб гээшэ —социализмын хуули мүн. Хүдөө ажалай артель болбол социалистическэ томохон ажахы болоно. Тиимэһээ тэрэнэй ажал хүдэлмэриие түсэбгүйгөөр яахадаашье ябуулжа болохогүй. Нарин нягтаар зохёогдоһон түсэбгүйгөөр хүдэлмэрилдэг колхоз хадаа ажахын ба эмхидхэлэй талаар бухэжэхэгүй байһаниинь хэндэшье элитэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай урда тээ, бүхэсоюзна хүдөө ажалай выставкэдэ хабаадалсаһан манай ороной түрүү колхозууд хадаа үйлэдбэриин ба финансова түсэбүүдһээ гадна, колхозоо саашань хүгжөөхэ тушаа тусхай түсэб зохёодог байгаа һэн. Тиин, иимэ колхозууд манай республика соо байгаагүй гэхэдэ болохо.

Колхозуудай ниитын ажахые саашань хүгжөөхэ тухай түсэб зохёоһон ба зохёожо байһан колхозуудай тоо мүнөө ехэхэн олон болоо. Сталинска шэнэ табанжэл соо колхозоо саашадань хүгжөөхэ түсэб зохёолго ехэхэн политическэ ба ажахын удхашанартай хэрэг байха юм. Колхозой табанжэлэй түсэбые хайшан гэжэ зохёохоб гэжэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд асуудаг байна. Энэ асуудалда тобшохоноор харюусаха болоо һаа иимэрхүү байха: аймагай бүхы колхозуудта табанжэлэй түсэб зохёохо ябадалые нэгэн доро хэжэ болохогүй. Түбхын түрүүндэ 2-3 эгээн томохон колхозуудта энэ түсэб зохёобол таарамжатай. Энээнэй һүүлээр бүхы колхозуудта түрүүн зохёогдоһон түсэбүүдһээ гол түлэб үндэһэ барижа зохёоходо болохо.

Колхозуудай табанжэлэй түсэб зохёохо хүдэлмэриие колхозуудай правленинууд хадаа МТС-үүдэй болон аймагай газартаряалангай ба малажалай таһагуудай специалистнарай эдибхэтэй хабаадалгатайгаар хэхэ ёһотой. Мүн партийна ба советскэ оганизацинуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэгтэ ехэхэн туһаламжа үзүүлхэ зэргэтэй. Колхозно табанжэлэй түсэб зохёохо хүдэлмэри тон шэнэ ба шухала хэрэг мүн. Энэ түсэбые зохёоходоо дүй дүршэлтэй колхознигуудые хабаадуулжа, хамтын хүсөөр зохёохонь тон шухала. Мүн түсэб зохёолгодо колхознигуудые олоор хабаадуулха ёһотойбди. Хэрбээ олон тооной колхознигуудай хабаадалгатайгаар түсэбөө зохёожо шадаа һаа, тэрээнһээ ехэхэн урижэл гаргаха байһаниинь элитэ.

Иигэжэ зохёогдоһон түсэбөө колхозой правлени хадаа өөрынгөө заседани дээрэ баталхаһаа гадна, аймагай газартаряалангай ба мал ажалай таһагуудай үзэмжэдэ табиха ёһотой. Һүүлээрэнь колхознигуудай хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэжэ баталха уялгатай. Табанжэлэй түсэб тухай элидхэл хэхэдээ, тэрээндэ бүрин түгэс бэлэдхэл хэхэ тон шухала. Колхозуудай эзэн—колхознигуудай хамтын суглаан болоно. Ушар иимэһээ өөрынгөө артелиин саашадаа хүгжэхэ асуудалтай колхозник бүхэн танилсаха үүргэтэй. Хамтын суглаан дээрэ баталагдаһан түсэбөө ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй гүйсэдкомой баталамжада табиха байна.

Колхозно табанжэлэй түсэб соо ямар асуудалнууд орохо ёһотойб? Эндэ колхозой ажахын бүхы һалбаринууд оруулагдаха байна. Бүхэли табанжэлэй түсэб зохёохоһоо гадна, жэл бүхэндэ хэгдэхэ хүдэлмэриин талаар түсэб зохёогдохо ушартай. Түбхын түрүүндэ, таряалангай ба малажалай асуудалнуудые түсэб соогоо оруулха ёһотойбди. Таряанажалай асуудалые табихадаа орооһото культура, хартаабха, овощь, тэжээлэй ба техническэ культурануудай ургасые дээшэлүүлхэ тушаа гол анхаралаа табиха зайлашагүй. Тэжээлэй культурануудай талаар түсэб зохёоходоо, тэжээлэй корнеплод, силос дараха, нэгэ жэлэй ногоо тариха, олон жэлэй үбһэ ногоо тариха тушаа хараалхань шухала. Тэрээнһээ гадна, сортовой культурануудай тарилгые хэхэ тушаа тусгаар түсэб зохёохо хэрэгтэй. Орооһото культурануудай, овощь хартаабха ба техническэ болон тэжээлэй культурануудай ургасые дээшэлүүлгые ами-аминдань харуулжа зохёохоһоо гадна, бүхы валова продукциин ургалтые харуулха хэрэгтэй байна.

Хүдөө ажалай культурануудай ургасые дээшэлүүлхэ тушаа колхозно табанжэлэй түсэб соо ехэнүүд зорилго табиха ёһотойбди. Тиин, энэ түсэбые зохёоходоо тэрээниие бэелүүлхэ бүхы арга-боломжонуудаа хараадаа абаха зайлашагүй. Эгээн түрүүндэ севооборот зүбөөр хэхэ ёһотойбди. Севооборот хэхэдээ, тэрэниие ээлжээлэн ябуулха поли хараалха хэрэгтэй. Энээнтэй дашарамдуулан элдэб түрэлэй культурануудай үрһэ хүрэнгэ ехээр гаргаха тушаа анхаралаа табиха шухала.

Табанжэлэйнгээ түсэб соо хадалан сабшалан ба тарилгын газарые уһалха тушаа хараалха зайлашагүй. Тиимэһээ урдань байһан һубаг канава һэргээн бодхоохо ба шэнээр малтаха тушаа түсэб соогоо хараалха ёһотойбди. Энэ хэмжээ-ябуулга хадаа ургаса дээшэлүүлхэ нүхэсэл боложо үгэнэ. Табанжэлэй эсэстэ колхоз бүхэн бүхы тарилгануудаа сортовой үрһөөр тариха үүргэтэй. Минеральна ба нютагай утэгжүүлгые улам саашань хүгжөөхэ тушаа гол анхаралаа табиха ёһотой байнабди. Тэрээнһээ гадна, бусад хэдэ-хэдэн агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые хараалжа, намарай пар хахалха, параа культиваци хэхэ, бамбайлгаха гэхэ мэтын хүдэлмэри ябуулха шухала.

Шэнэ табанжэлэйнгээ түсэб соо бүхы түрэлөөр адуу малайнгаа ургалтые хараалха ёһотойбди. Тиихэдээ энэ асуудалые юрэнхыгөөр табижа болохогүй, эбэртэ малай ургалтые хараалхадаа эхэ мал, залуу мал ба хүдэлмэриин мал гэхэ гү, али сарнуудые хайшан гэжэ үсхэхэб гэжэ хараадаа абаха шухала. Тэрээнтэй хамта, үүлтэртэ мал үсхэбэрилхэ тушаа түсэб соогоо хараалхань шухала. Мүн адуу малай ашаг шэмые ехээр дээшэлүүлхэ асуудалые мартажа болохогүй. Адуу мал үсхэбэрилхэ, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ асуудал табихадаа, үбһэ тэжээлэй бата бэхи бааза байгуулха тушаа анхаралаа табиха хэрэгтэй. Эмээнгүйгөөр адуу мал үсхэбэрилхэ арга байхагүй. Үбһэ тэжээл бэлдэхэ асуудал түсэб соогоо табихадаа, үдэр бүри ургажа байһан адуу малдаа элбэг дэлбэгээр хүрэхэ үбһэ тэжээл байгуулха гээшые шухалын шухала болгохо. Манай республикын олонхи колхозууд болбол уһа намагтай газараа хатаажа, шугы һөөг сэбэрлэжэ, сабшалангайнгаа газарай талмайе ехэдхэхэ бүхы арга-боломжотой гээшэ. Мүн утэгжүүлгэ ба уһалха газарай талмайе ехэ болгожо, сабшалан хадалан дээрэ агротехникын ба зоотехникын заабаринуудые бэелүүлхэ байнабди. Энэ хадаа сабшалангай ургасые дээшэлүүлхэ байна. Силосовани хэлгэ, нэгэ жэлэй ногоо, тэжээлэй корнеплод, илангаяа олон жэлэй ногоо тарилга хадаа ехээр ябуулагдаха ёһотой.

Сталинска шэнэ табанжэлдэ манай колхозууд олон тооной трактор, автомашина, двигатель, комбайна болон хүдөө ажалай бусад олон түрэлэй машинануудые абаха байна. Энэ хадаа гансахан полевой хүдэлмэриие бэшэ, харин үбһэ тэжээл зөөбэрилхэ хүдэлмэринүүдые механизировалхэ арга-боломжо үгэнэ. Хүдөө ажал дээрэ механизаци ба электрификаци дэлгэрүүлхэ ябадалһаа ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйлаха арга боломжо гарана. Колхозно тосхонуудта культурно ажабайдал нилээдгүй дээшэлхэ байна. Тиимэһээ колхоз бүхэн өөрынгөө табанжэлэй түсэб соо ажалаа механизацилха ба электрофикацилха талаар, машинануудые олохо ба ажал хүдэлмэриин шэнэ культурые дэлгэрүүлхэ талаар зохистой арга-хэмжээнүүдые хараалха ёһотой байнабшуу.

Тэрээнһээ гадна, колхозно табанжэлэй түсэб соо жэмэс тариха, зүгы үсхэбэрилхэ, шубуу, туулай болон ан үсхэбэрилхэ асуудал хараалагдаха зэргэтэй. Мүн кирпиисэ, извеско болбосоруулха дугааг матаха, хомут тоног оехо, тэргэ шарга хэхэ болон тээрмэ байгуулха гэхэ мэтын асуудалнууд мартагдаха ёһогүй. Табанжэлэй турша соо манай колхозууд болбол колхозойнгоо буусые культурна болбосон болгохо байна.

Тиимэһээ колхозоо электрификацилха ёһотойбди. Энэ асуудал дадайн сэрэгэй жэлнүүдтэ үргэнөөр табигдаагүй байгаа гэбэшье, мүнөө энэ хүдэлмэриие һайжаруулха бүхы арга-боломжо бии. Мүн табанжэлэйнгээ түсэб соо клуб, уншалгын байшан, үхибүүдэй ясли, библиотекэ, лаборатори, бани болон бусад шэнэ-шэнэ гэрнүүдые барихаар хараалхада болохо.

Тэрэшэлэн орооһоной склад, орооһо хатааха байранудые, машинын сарай, хушалгатай ток, силосно башни, изолятор, малай байра шэнээр бариха хүдэлмэри табанжэлэйнгээ түсэб соо тодо һонороор хараалха шухала. Табанжэлэй түсэб соогоо ажалта үдэртэ хэды шэнээн юумэ хүбааха ба тэрэнэй олзо ашагыень таашалуулха тухай мартаха ёһогүйбди.

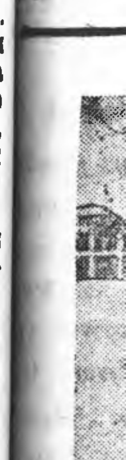
Колхозой табанжэлэй түсэб зохёоходоо хамаг шухала асуудалнуудые харуулха тон шухала. Түсэб зохёоходоо, тэрэниие һайнаар бодожо үзэхэ хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, табанжэлэй түсэб хадаа колхозой ажал-ябуулгын программа боложо үгэнэ гээшэ. Тиимэһээ энээниие уялга абаһан шэнгээр бэшэжэ хизаарлаха ёһогүйбди. Хэрбээ уялга шэнгеэр бэшэгдэһэн түсэб байгаа һаань, колхознигуудай хамтын суглаан дээрэ баталагдахагүй байһаниинь элитэ болоно. Түсэб зохёоходоо бүхы тоо баримтануудынь тон һайнаар бодожо, тоосоо тайлбариинь нарин гаргажа зохёохо ёһотойбди.

Колхозойнгоо ажахы ба культурна байдалые һайжаруулха тухай табанжэлэй түсэб зохёоходоо энээнэй урда жэлнүүдтэ туйлаһан амжалтануудайнгаа дүй дүршэлһөө үндэһэ абахада болоно. Гэбэшье, 1940 оной ба дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ абаһан ургасануудаа үндэһэ баримта бариха болоо һаа, алдуу эндүү болохо байна. Юундэб гэхэдэ, энэ жэлнүүдтэ абаһан ургаса хадаа үндэр ургаса гэжэ ябабашье тоологдохоор бэшэ байна.

Табанжэлэй түсэб зохёоходоо, манай колхозуудай правленинүүдэй ба партийна эхин организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд болбол СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ Сталинска табанжэлэй түсэбһөө үндэһэ болгожо зохёохонь шухала. Сталинска шэнэ табанжэл соо хүдөө ажалые һэргээн бодхоохо ба саашань хүгжөөхэ асуудалнууд эли тодоор хараалагдажа, партиин ба правительствээр баталагдаһан байгаа.

Колхозно ажахые хүгжөөхэ табанжэлэй түсэбые гансахан дүүргэхэ бэшэ, харин үлүүлэн дүүргэхын түлөө колхозник бүхэн социалистическэ мүрысөөндэ орожо, ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйлаха ёһотой байнабшуу.

К. ТУГУТОВ,
БМАССР-эй Госпланай хүдөө ажалай секторын начальник.

Гүрэнэй ба партийна жаяг заршамые эбдэдэг хүтэлбэрилэгшэд

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Об...ой хүдэлмэри тухай" гаргаһан ...ынгөө тогтоол соо ВКП(б)-гэй ...тральна Комитет болбол манай ...публикын зарим колхозуудта ...өө ажалай артелиин үндэһэн ...ли болохо уставые эбдэдэг ...һаниие тэмдэглэһэн бэлэй. Тэ...элэн, ВКП(б)-гэй Обкомой пле...ууд энэ талаар баһал тодорхой ...бариннуудые нэгэнтэ бэшэ үгэ... юм. Эдэ шухала ба саг бол... соонь үгтэһэн заабаринуудһаа ... тобшолол хэһэн партийна, со...скэ ба газартаряалангай орга...дай хүтэлбэрилэгшэд колхо...дые ажахын ба эмхидхэлэй та...р бүхэжүүлхэ тушаа нилээд... хүдэлмэри хэһэн байгаа.

...эд, хэдэ-хэдэн аймагуудай ...тийна ба советскэ организаци...дай хүтэлбэрилхы хүдэлмэри...шэд болбол тус заабаринуудые ...үүлхэ тушаа тон бага хүдэл... хэһэн ба хаһыешье ехээр ...лоогүй байна. Ажахын ба ...ическэ удхашанартай кампа...удые саг болзор соонь дүүр... ба үлүүлэн дүүргэхын болон ...озуудай ниитын ажахые бүхэ...лхын тулада колхозуудта бо... хүтэлбэри, туһаламжа үгэ... орондо, аймагуудай партийна ...ветскэ организацинуудай за... хүтэлбэрилэгшэд өөһэдөө гү...й жаяг заршамые, парти ба ...ительствын заабаринуудые ...үлигээр хазагайруулдаг бай...

...КП(б)-гэй Курумканай айкомой ...дэхи секретарь нүхэр Д. Сан...итыпов, ажалшадай депута...дай аймагай Соведэй гүйсэдхэ...омитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Гармаев гэгшэд өөһэдынгөө ...тийна уялгануудтаа тон харюу...гагүйгөөр хандажа, большe...скэ һанал мэдэрэлээ мартаад, ...элбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд ...ан хүадэтэ нэрэзэргэеэ арад ...ые дунда гутаажа ябанад.

...ухэд Д. Санжимитыпов ба Ж. ...маев гэгшэдэй зүгһөө бодото ...аламжа ба еһотой үнэн хүтэл... абадаггүй дээрэһээ револю...ино хуулиие эбдэжэ, ажал ху...мэреэ обор нобшоор ябуул... колхозууд энэ аймагта олон ...Жэшээлхэдэ, Калининай нэ...мжэтэ колхоз 1944 ондо уялга...һоор гүрэндэ таряа талха ту...ха түсэбөө холо-дүүргээгүй ... Теэд, партиин айкомой секре... нүхэр Санжимитыпов гэгшэ ...0 центнер таряа талхан гүрэн... тушаагдаба" гэһэн квитанци ...эжэ тэрэ колхоздо үгэхые за...ерногой хүдэлмэрилэгшэдтэ ...н еһоор захиралта хэхэдэнь, ...нэр хадаа худал хуурмаг кви...ци бэшэжэ, гүрэн түрые мэ...хэ замда орохо баатай болоһон ... Мүн иимэрхүү „аргаар" Кага...ичын нэрэмжэтэ колхоз 200 ...тнер таряа талха гүрэндөө ду... тушааһан байгаа.

...ус аймагай партийна, советскэ ...н газартаряалангай огрануу...зүгһөө колхозуудаа хангалта...гөөр ударидадаг байһан дээрэ...нь эндэхи колхозуудаар адуу ...ай хорохо, уригдэхэ, али нэ... этэгээдээр үбэршэлгдэхэ баримтанууд тон олоор үзэгдэдэг болоо. 1946 оной түрүүшын хахад жэлдэ 138 толгой хони ямаан колхознигуудай хамтын суглаанай зүбшөөрэлгүйгөөр элдэб хүнүүдтэ „худалдагдаһан" байна. Тэрэ тоодо Ленинэй нэрэмжэтэ колхозһоо 10 толгой, Сталинай нэрэмжэтэ колхозһоо 20 толгой, Калининай нэрэмжэтэ колхозһоо 40 толгой хони ямаан, мүн баһа 23 толгой эбэртэ томо мал аймагай газартаряалангай ба мэлажалай таһагуудай зүбшөөрэлгүйгөөр „худалдагдаба". Энэ туршада аймаг соонь 348 толгой эбэртэ бодо мал, 360 толгой хони ямаад мяхан болгогдожо эдиглэһэн байха юм. 170 толгой хони ямаан ба 105 толгой эбэртэ бодо мал имагта харууһа муутай дээрэһээ үхэһэн байна.

Мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые дүүргэһэн колхоз эндэ байхагүй. Гэхэ зуура, аймагай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд хадаа айха эшэхые мэдэнгүйгөөр колхозуудһаа адуу малынь хүнгэн сэнгээр абаад, эдижэ уужа байдаг заншалтай болонхой байнад.

Энэ хахад жэлэй туршада нүхэр Д. Санжимитыпов болбол гансахан Калининай нэрэмжэтэ колхозһоо 6 толгой хони „худалдажа" абаба. Мүнөө тус аймагай олонхи колхозууц гүрэндөө һү, нооһо, үндэгэ тушааха болон үбһэ ногоо хуряажа абаха талаар гүнзэгы гээгдэлтэй.

Энээниие мэдэжэ байбашье һаа, Санжимитыпов Гармаев хоер ямаршье хэмжээ-ябуулгануудые абадаггүй, һанаа амархан, колхозно зөөридэ гар хүрэжэ һуудаг байна гэхэдэ ямаршье алдуу болохогүй.

Эдэ хоерой халуун дэмжэлтэтэйгээр зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хадаа малажалһаа гараһан эдеэ-хоолой продуктнуудые гүрэндэ тушаахын орондо, өөрынгөө доторой хэрэгсэлдэ гаргашалжа байдаг ушарнууд бии. Хүдөө ажалай продуктнуудые бэлэдхэхэ эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд хадаа энэ баримтануудые һайн мэдэжэ байбашье һаа, өөһэдөө гүрэн түрэдэ харша юумэ хэжэ, колхозно үмсые үбэршэлэлсэдэг болобо.

Партиин айкомой секретарь Санжимитыпов ба аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Гармаев гэгшэдэй „ажал-ябуулгануудһаа" жэшээ абаһан аймагай бусадшье эмхи зургаануудай зарим хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд аймагайнгаа колхозуудта албан хэрэгээр гараха зуураа, колхозно зөөриие эдилсэжэ ябанад. Жэшээлхэдэ, ВЛКСМ-эй айкомой секретарь нүхэр Налагуров, АЗО-гэй инструктор-бухгалтер Сиротин гэгшэд ехэхэн тооной эдеэ-хоолой продуктнуудые колхозуудһаа абаһан байха юм.

Раймаслопромые эрхилэгшэ Ширеторов гэжэ нэгэ хүн тоһо болбосоруулха заводуудта бодото туһаламжа үзүүлхын орондо, саг үргэлжэ архидажа ябадаг. Мүн колхозой зөөриие үбэршэлхэһээ гадна, гүрэндэ тоһо тушааха хүдэлмэриие унагаахын түйлада хүргэбэ. Тоһо болбосоруулха заводуудаар үни удаан сагта тушаагдангүй хэбтэһэн дээрэһээ ехэхэн тооной тоһон гутажа байна. Теэд, эдэ баримтануудые һайн мэдэбэшье һаа, нүхэд Санжимитыпов ба Гармаев гэгшэд ямаршье хэмжээ абадаггүй. Яахадаа иимэб гэхэдэ, өөһэдөөшье эдээнһээ дутахагүй зэмэтэй байнабшуу.

Нүхэд Санжимитыпов, Гармаев хоерой хүтэлбэрилдэг аймагай колхозууд һүүлэй хэдэн жэлнүүдтэ үндэр ургаса түйлаагүй байха юм. Мүнөө жэлдэ тарилга хэхэ түсэбөө арайхан гэжэ 76 процент дүүргээ. Гаргын сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Гулгенов гэгшын аяар 900 центнер үрһэ ондоо тээшэнь гаргашалһан дээрэһээ, тус колхоз 400 гектар тарилга дутуу хээд байна. Иимэ баримтанууд аймагай бусадшье колхозуудаар олон байха. Үрһэ хүрэнгэ үрихэ ба үбэршэлхэ, агротехническэ хэмжээ ябуулгануудые бүдүүлигээр хазагайруулжа, тарилгын хүдэлмэриие унжагайруулжа байһан колхозуудта партийна ба советскэ организацинуудай зүгһөө ямаршье хүтэлбэри байгаагүй. Мүнөө тарилгын хойноһоо харууһалха, пар хахалха гэхэ мэтын хүдэлмэри тон хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

Зарим колхозуудай ажал хүдэлмэриин айхабтар муугаар ябажа байхада, партиин айком ба аймгүйсэдком дээрэ тэрэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй элидхэл дуулахадаа гоё һайхан үгэнүүдые хэлсэжэ, хэндэшье хэрэггүй „шиидхэбэринүүдые„ баталан абадаг заншалтай байха юм. Тэрээнһээ гадна, партиин айком ба аймгүйсэдком болбол түйлаһан „амжалтанууд" тухайгаа гоё һайхан мэдээ зохеожо, областной организацинуудта хүргэдэг байна. Колхознигуудай өөһэдтөө захиһан облигациин түлөө колхозуудай хүдэлхэгүй фондһоо мүнгэ абажа, нөөсэлгын кассада тушааһан баримтанууд эндэ олон бии.

ВКП(б)-гэй айкомой ба ажалшадай депутадуудай аймагай соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй дунда бэе бэеэ шүүмжэлэлсэхэ ябадал огто байхагүй. Иигэжэ бэе бэеэ хамгаалалсадаг, нюур нюураа сахидаг, харюусалгаяа алдаһан хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд саашадаа энэ аймагые ударидан хүтэлбэрилжэ шадаха гээшэ гү?

Партийна ба гүрэнэй жаяг заршамые иигэжэ эбдэжэ колхозно зөөриие эшэхэ нюургүйгөөр урилтэ хоролтодо оруулдаг ба өөһэдөө үбэршэлдэг хүнүүдтэ зохихо газарһаа хуулиин хатуу хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найдагдана. Аймагай партийна организациин бүхы членүүд болбол Хэжэнгын аймагта болоһон бузагай хэрэгһээ зүб тобшолол хэжэ, большевистскэ шүүмжэлэлгые нюур сахингүйгөөр эрхилхэ зуураа, гүрэн түрэдэ харша ябадал хэдэг хүнүүдые хайра гамгүйгөөр элирүүлхэ үүргэтэй.

Б. Ринчинов.

Воронежско областьдо байгаа Хреновско гүрэнэй мори үсхэбэрилхэ завод хадаа манай ороной эгээл хуушанай заводуудай нэгэниинь юм. XVIII зуун жэлэй эсэстэ граф Орлов-Чисменский гэгшын байгуулһан энэ завод дэлхэй дээрэ элитэ болоһон «Орловско хатаршад» гэдэг тон үнэтэ үүлтэрэй адуу үсхэбэрилбэ. Мүнөө үедэ тус завод бүри хэ удхашанартай болонхой; хүнгэн ябадалай хатарша моридые үсхэхынгөө хажуугаар колхозно адуу үсхэбэрилгые хүгжөөхэ ба һайжаруулха тушаа хүдэлмэри ехээр хэгдэнэ. Гансахан һүүлэй нэгэ хэдэн жэл соо тэрэ завод оронойнгоо элдэбын ажахынуудта 130 хатарша моридые худалдаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Заводой тон хуушанай хүдэлмэришэдэй нэгэн болохо зоотехник В. Т. Хальнов гэгшэ «Кишенев» гэдэг хатарша азарга баряад байна. В. Т. Хальнов аяар 53 жэлдэ энэ завод дээрэ хүдэлмэрилжэ байна, тэрэнэй эсэгэнь мүн лэ үды хирэ ажаллаһан байгаа. Онсо һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө В. Т. Хальновто 1936 ондо ажалай геройн нэрэзэргэ олгогдоһон юм. Баһа Ленинэй орденоор шагнагданхай.

И. Дынинэй фото (ТАСС-эй фотохронико).

Чимит Цыдендамбаев.

ГЕРОИН ДАЙШАЛХЫ ЗАМ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь Июлиин 14-эй номерто).

Советскэ арадай хүсэл зэрэлгоор агууехэ Ленин Сталинай гүн ухаагаар мүнхэрэн байгуулагдаһан эгээл тодо һаруул демократи тухай немецкэ солдадуудта тэдэнэрэй өөһэдынь хусаһан аялгата хэлээр бэшэ, харин һүртэ артиллериин хэлээр, автомат, миномёдой хамгые илагша бэшэгээр ойлгуулһайб гэжэ һанагдана. Энэ хадаа фашистнарые үгы хэхэ ба хүн түрэлхитэнэй түргөөр сүлөөлэгдэхэ хэрэгтэ туһатай байха бэлэй гэжэ тэрэ этигэнэ.

Юрын урогуудай забһарта сэрэгэй хэшээлнүүд болоно. Доторoo тэһэрхэ хүсэ шадалгүй хүнды хооһон граната үдэр бүри баригдажа. һургуулиин хашаагай шадархи һуралсалай булан тээшэ шэдэгдэнэ. һуралсалай винтовкын ута жадаар бургааһаар гүрэһэн рама урок бүхэндэ ходо сүмэ хадхагдана. Арадайнгаа зэрлиг дайсаниие иигэжэ хадхаха үдэр хэзээ ерэхэб гэжэ хүлэглэнэ. Немецүүдэй бузар муухай шуһата хюдалганууд тухай газетэнүүдһээ уншаһан залуухан Георгиин шүрбэһэлиг мускалнууд жэбжэгэнэн, эдир халуун шуһаниинь бурьялна.

Үни удаан хүлеэлгэһэн тэрэ үдэр саг 1943 оной январьда ерэбэ. Георгий Москалев январиин саһата шэрүүн үдэр Улаан Армида татагдан, Забайкальска ябган сэрэгэй һургуулида 15 һара һуража эрхим һайн сэгнэлтэтэйгээр шалгуулба.

1944 оной май һарада фронт шаглэн мордоно. Дайн сэрэгэй халуун бурма тээшэ шаглэн ябаһанаа үе-үедэ һанан, Гитлерэй Берлин хүртэр ошохоб гэжэ Георгий Маскалев хатуугаар угэлнэ.

Сэрэгэй ута поезд үдэр һүнигүй баруулжа ябана. Вагон соо хэбтэхэдэнь элдэб олон юумэнүүд бодогдоно. „Эжы, ши бү уйла... Би нэгэн гэбэл геройн үхэлөөр унахаб.. хоер гэбэл герой болоод тандa бусахаб" гэжэ Зоя Космодемьянская дайнда мордоходоо эхэдээ хэлэһэн байгаа. Теэд ямар ехэ хүсэ зориг тэмсэлэй хатуу сагта юрын залуу хүндэ түрэдэг гээшэб гэжэ ойлгожо ядан хэбтэбэ.

Баруулжаа заха үзүүргүй холо зурыһан, һарын хүйтэн сагаан толонгоор гэрэлтэһэн рельснүүд дээгүүр сэрэгэй ашаатай хүндэ эшелонууд хахинан хүхинэн һубарна. Буунуудай абарга ута аманууды, һомо зэбсэгтэй хайрсагуудые, обоо онди нүүрһэ нефть шэрэһэн эшелонууд агууехэ хэрэг бүтээхээ дуутай хүнхеэтэй, хашхараа халуунтай урилдан һубаран баруулжа байгаа бэлэй.

* * *

Ямар нэгэ шэн габьяа байгуулха тухай һанал Георгий Москалевто хододоо ерэдэгшье һаань, Советскэ Союзай Герой болохо гээшэ намһаа ондоо хүнэй шадаха хэрэг гэжэ һаналаг байба.

Маршал Толбухинай толгойлжо байгаа гурбадахи Украинска фронтодо ошобо. Бомбо ба снарядуудай ойрохон тэһэрхэдэ һүртэй, айдһатай ба аюултайшье байба. Дайнай эхилхэһээ фронтдо ябажа хатуужаһан нүхэдынь „Номгохон, номгохон, энээнһээ хатуу юумэ болодог юм" гэхэ мэтээр һурган хэлэжэ байба. Олон тулалдаануудай галнууд соо зоригжон шэрээгдэһэн хуушан солдадуудай һанаа амар ябахые хаража, байлдаанай тусгаар байдалые ойлгоно. Фронтовигуудай эбтэй эмхитэй ба ямаршье үедэ бэе бэедээ туһалдаг бүлэнэр соо ороһон Георгий уданшьегүй дайнай байдалда дадаба.

Пулеметно взводой командир болгогдожо батальоной резервэдэ оробо. Базовичи городой түлөө болоһон дайнуудай нэгэндэ буудалгын взводой командир гвардиин ахалагша лейтенант Мокоев геройн үхэлөөр унаһан байба. Батальоной командир байһан гвардиин капитан Корнеев алагдаһан офицер Мокоевай взвод даажа абахые Георгий Москалевто захирба.

Һаяхан штурмаар абтаһан Базовичи город соо дайнай галта утаан үшөө унтараадүй, городой доторхи эмхи гурим һаяхан байгуулагдажа байба. Городто ойрохон байһан зохистой газарта Георгиин взводой боецүүд гүнзэгы нүхэ малтаба. Эсэгэ оронойнгоо түлөө ами бэеэ үгэһэн гвардиин ахалагша лейтенант Мокоевай хүүр дээрэ Георгий дайшалхы тангариг абаба. Аблагүй зогсоһон бүхы взводонь малгайгаа абажа үбдэг дээрээ һуужа еһолбо. Тэрэнэй удаа 33 автомадууд зэргэ таршаганажа баатараар наһа бараһан нүхэртөө нангин дурасхалай дайшалхы салют үгэбэд.

Энэ командирай өөрынь барижа ябаһан бууе батальоной командир эхилһэн арюун хэрэгыень дүүргэхые найдажа Москалевто үгэһэн байна. Тиигэжэ Георгий Николаевич Москалевай дайшалхы замууд эхилээ бэлэй.

1944 оной декабрь һара... Венгридэ, Будапешт городой ойро ойдаг Эрч город шадар энэ дайн болоһон юм. Манай сэрэгшэд Дунай мүрэнэй зүүн талые эзэлбэ. Энэ багта уһанай үргэниинь 800 метр байгаа. Энээниие гаталха шухала байгаа.

Дунай мүрэниие энэ шадарта гаталан гаража, Будапешт тээшэ сухариха баатай болохо дайсадай харгые таһалжа, немецүүдэй хүреэлэгдэһэн шэнэ бүлэглэл бии болгоод тэдэнэрые үй бута сохихо зорилго—гурбадахи Украинска фронтын урда табигдаба.

Блиндажнууд ба траншейнүүд малтагдажа уһа гаталха бүхы хэрэгсэлнүүд бэлдэгдэжэ бүхы бэлэдхэлэй ажал эсэслэбэ. Артиллери буунууд байра байраяа оложо, хэгдэхээ байгаа операциин зорилгонууд боец бүхэндэ һайн мэдэгдэхэ болобо. Мүн дайсадай эзэлэн байгаа газар һайсахан шудалагдабашье, добтолго эхилхэ тухай онсо захиралта үшөө үгы байба.

Ехэ хэрэгые шиидхэхээ хүлеэжэ байһан боецүүд траншейн захаһаа саашаа харана. Уһанай саада тээхи эрьень зурыжа үзэгдэнэ. Эндэ тэндэ модод ба гэрнүүд бии хэбэртэй байбашье, тодорхой түлэбынь һайса харагданагүй. Энэ үедэ Георгий Москалев бага наһанайгаа мартагдашагүй үдэрнүүдые, эльһэ шабараар шэдэлдэжэ дайлалдадагаа, географи ба историинго урогуудые, эхэ эсэгээ, холын Улан—Үдэдэ байгаа инаг һургуулияа һанажа һууба. Хамаг олон һаналнуудайнь дунда түрэл Москвань салют мэндын алтан галнуудай туяан соо айхабтар һайханаар үзэгдэжэ байгаа.

Нүхэр Маскалев хадаа харшан харата дайсадые олоор хюдажа даалгабаряа һайнаар дүүргэхэ тухай хододоо һанадаг байба. Энэ һанал боец бүхэнэй сээжэ соо орожо байдаг байгаа. Нүхэдтэеэ һуужа тамхи татаад, бэе бэеэ дэрэлээд ойр зуурхан һажаад абаха гэбэшье үргэһэ нойр хүрэнэгүй. Харанхы бүрхэг тэнгэриһээ ехэ уһата хүйтэн бороо адхаржа, хара һалхинай үлеэжэ байһан тэрэ һүни добтолго хэхэ тухай захиралта ерэнэ. Боецүүд бүхэн хүл дээрээ гүйжэ бодонод.

Тэдэнэр хэдэн ехэ онгосонуудта абяа шэмээгүйгөөр һуужа, дайсадта мэдүүлхэгүйе оролдон урагшаа шууд тамарнад. Уһанай хахадта ошожо саада эрьедэнь үшөө хүреөдүй ябана. Ойр-тойрон абяа шэмээгүйл байна. Түрүүшын нэгэ онгосо газардажа эхилнэ. Тэдэнэрые мэдэһэн дайсад ракетэнүүдээр ба прожекторнуудай гүйдэл галаар гэнтэ гэрэлтүүлжэ буудажа эхилшэбэ. Һомонуудай залгаа шууяһан эшхэрээн, миномет ба пулемедой һомоной зурагар улаан сахариг залгаа сахилзана. Ойр-тойрон Дунай мүрэнэй хара уһан галаар бусалжа байһан шэнги болоно. Георгиин толгойлжо ябаһан тэдэ онгосонууд урагшаа шууд ябажал ябана. Ехэнүүд онгосонуудай газардахада баахан онгосонуудые уһан соо буулгажа үшөө саашаа дабшаба.

—„Уһанда дэбхэрээд, һамарагты!"—гэһэн команда Москалев газардаад байһан онгосонуудай боецүүдтэ үгэбэ. Боецүүд буунууд ба автомадуудаа толгой дээрээ барижа, уһанда дэбхэрнэд. Зарим боецүүд бэлхүүһэсээ уһа оймоно. Заримад тамаржа гаталнад, дайсадай һомондо лайрагдаһан боецүүд эндэ тэндэ үзэгдэнэ.

Тиигэжэ дайсадай эзэлһэн эрьедэ хүрэнэд ха. Сагаан ракетнуудые хаяжа уһанай нүгөө талада байһан өөһэдынгөө артиллеридэ тэмдэг үгэбэ. Улаан Армиин артиллери залинта галаа эхилжэ Москалевой ударидалга доро ябаа сэрэгшэдэй дээгүүр буудажа, дайсадай гол ехэ хүсэ һандаргана. Энэ үедэ дайнай тэрэ участок дээрэ Дунай мүрэниие түрүүн гаталһан тэдэ боецүүдай баяр зол али зэргэ ехэ байгааб. Граната ба буу зэбсэгээр хүндэ болоторoo хуягжаһан баатар боецүүд саашаа гүйлдэнэ.

Советскэ Союзай Герой Георгий Москалев зураг зуража байна.

И. Красавцевай фото.

* * *

Тэдэнэрые ехэ хүсэтэй электрическэ ток гүйлгэһэн хэдэн дабхар адаадаг түмэрөөр хэгдэһэн хаалтанууд угтаба. Хэдэн сапернуудай туһаламжаар тэрэ бэрхэтэй хаалтые гаталха үүдэн гар гагдаба.

Эрье шадар байһан хэдэн гэрнүүдые, складуудые ба дайсадай автомашинын гараж гэхэ мэтые дайгаар эзэлбэ. Заагдаһан шоссе харгые таһалжа, дайсадай сухариха ябадалые бэрхэтэй болгоһон байна. Эзэлһэн эрье шадархияа бэхижүүлжэ хэдэн пулемёдуудые тодхожо үглөө үдэрынь болтор нүхэр Москалев ба тэрэнэй боецүүд тэгшэ бэшэ тулалдаа хэбэ.

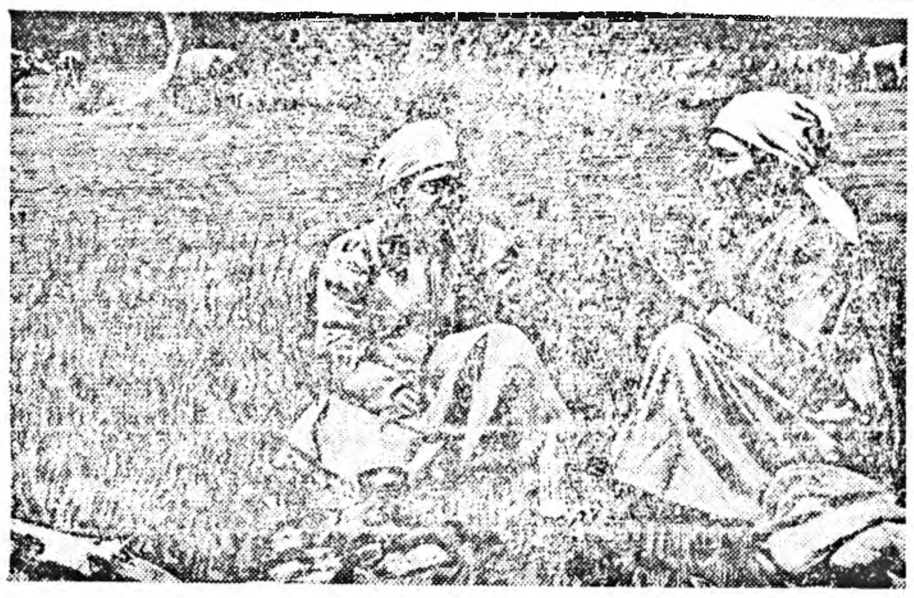
Немецүүд хойто үдэрынь тэдэниие эрьеһээ уһа уруу хаяха гэжэ хэдэн удаа эсэргүү атакануудые хэбэ. Георгий Москалевой боецуудай зэргэнүүд улам бүри шэнгэрнэ. Хэды тиигэбэшье, дайсадай сэрэгүүдтэ эзэлһэн эрье шадараа алдабагүй. Иигэжэ тэдэнэр ехэхэн хүсэнэй амгалан сүлөөтэйгөөр уһа гаталан гараха арга боломжоо бии болгобо. Тэрэ үдэр ерэһэн гвардеецүүд хадаа Москалевой баатар боецүүдтэ нэмэлтэ хүсэн боложо үгөө. Эдэ тулалдаануудта нүхэр Москалев болбол гайхамшагта баатаршалгые харуулаа. Хүндөөр шархатаһан Георгий Москалевые оложо абаһан байна. Хэды хоноод байхада талын госпитальда гэнтэ мэдээ ороһон Георгий болбол тэрээндэ Советскэ Союзай Геройн үндэр дээдэ нэрэ зэргын олгогдоһые газетһээ хаража мэдэбэ.

* * *

Мүнөө Г. Н. Москалев түрэл Бурят-Монголдоо ерэжэ, Улан-Үдэ городтоо ажаһуужа байна. Тэрэ өөрынгөө шэн гэбьяата хэрэг ажал тухай уран гоеор хөөрэжэ шададаггүй даруу түни зантай хүн байна. Тэрэнэй үбсүүе улаан одоной болон Эсэгэ ороной дайнай нэгэдэхи шатын орден, Алтан Одон медаль ба Ленинэй орден, мүн „Будапештые абаһанай түлөө" „Веные абаһанай түлөө", „Германиие илаһанай түлөө" медальнууд шэмэглэнэ.

Мүнөө тэрэнэй үни урдын хүсэл дүүргэгдэхэ болоо. Тэрэ мүнөө намар Иркутска ошожо уранһайханай һургуулида орохоор бэлдэжэ байна. Хожомой сагта Советскэ Союзай Герой уранзурааша Георгий Николаевич Москалевой „Дунай мүрэниие гаталалга" гэһэн ехэ зураг бии болохо бэзэ гэжэ найдагдана.

Тэрэ картина дээрэ хатуу оэрхэ дайнай бэрхэтэй байдал, Советскэ хүнүүдэй шэн зориг, агууехэ тулалдаануудай нэгэн болохо тэрэ байлдаан этигэмэ ба сэдьхэл хэдэлгэмэ хүсэтэйгөөр харуулагдаха ёһотой.

Тельманэй нэрэмжэтэ хүдөө ажалай артелиин членүүд Дымбрен Базарова болон Гармужин Жамбалова гэгшэд олон жэл соо мал адуулжа ябанад. Тэдэнэй даажа абаһан малынь хододоо тобир тарган байдаг ба ан арьяатанай добтололгоһоо аршалан хамгаалагдадаг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мал адуулагшад хоолложо һуунад.

М. Минеевай фото (ТАСС-эй тусхай фотокорреспондент).

КИНО ФИЛЬМНҮҮДЫЕ ГАМНАХА ЯБАДАЛ—ТОН ШУХАЛА ХЭРЭГ

Кино харалга манай орондо тон ехээр дэлгэрэнхэй. Ямар нэгэн һонирхолтой шэнэ кино зурагай гарахые хүн бүхэн хүлеэдэг. Гүн гүнзэгы удхашанартай шэнэ кино зурагай гаралга культурна ба политическэ ехэхэн событи болон хүлеэгдэдэг.

Кино зурагай удхашанар айхабтар ехэ. Агуу ехэ Ленин кино харалгын хүгжэлтэдэ тон ехэ анхаралаа табидаг байгаа. Кино хадаа искусствын бусад һалбаринуудһаа тон һонирхолтой ба ойлгостой, мүн олониитэдэ эгээл үтэ байна гэжэ һургадаг һэн. Энэ һургаалай еһоор манай большевистскэ парти, советскэ засаг кино зурагуудые бүхы ажалшадта харуулжа, тэдэниие һонирхуулдаг ба хүмүүжүүлдэг байна.

Тиимэһээ, кино фильмнүүдые гамнаха ябадал тон шухала болоно. Эрхим мэргэжэлтэ киномеханигууд тон һайнаар кино аппарадуудаа бариад байхадаа, 600—700 дахин нэгэ кино-зурагые харуулдаг ба тиихэдэ кино-лентэнь эмдэрээ, һандараагүй байдаг. Кино фильмнүүдые гамнаха талаар эрхим жэшээ харуулһан кино-механигууд манай республика дотор олон байна, нэрлэбэл: Сэлэнгын кино-театрай механик Кормышкин, Бичурын—Ястребова, Кабанскын—Исаев, Ахын—Ермаков ба бэшэд болоно. Эдэ механигууд даажа абаһан ажалдаа тон һайнаар хандадаг. Аппарадуудань хододоо һаадгүйгөөр хүдэлмэрилдэг, проекци ба абяаниинь эрхим һайн. Тэдэнэй гар соогуур хэдэн олон кино-зурагууд гараһан байха юм. Теэд маршье эмдэрэлтэгүйгөөр бүтэн зандаа бусаагдадаг.

Дүрсагдаһан кино механигууд мэшэһээ юугээрээшье ондоо бэшэ юм. Харин гансахан лэ илгаатай: эдэ хадаа аппарадаа холо сэбэр байлгадаг, бишиихан заһабарилгын гарахада, саг дары заһабарилдаг. Гадна арад зондо кино харуулха ябадалай тон шухалые мэдэржэ, өөһэдынгөө хүдэлмэридэ зэнээр хандадаг.

Дээрэ хэлэгдэһэнэй еһоор ажалтаа хадаа шэнэ кино зурагууд 600-һаа доошо бэшэ дахин харуулагдаха байна. Теэд манай республика соо олонхидоо кино зурагууд 400—450-һаа сааша харуулагдадаггүй байха юм. Энэ хадаа зарим кино театрнуудай аппаратурын муу ба механигуудай муу дүршэлтэй дээрэһээ юрэ болоно бэшэ, харин механигуудай кино-картина харуулха хэрэгтэ зохихо дүримые бэелүүлдэггүй ба аппаратурая саг дары заһаха хэрэгтэ хайша хэрэг хандадаг дээрэһээ болоно. Кино-механик Артахановай (Галуута нуурай шулуу нүүрһэнэй шахт) ойр зуурын сагта „һолонго". Энэ Донбассата болоһон ушар" гэжэ шэнэ гайхамшагта кино зурагуудые эбдэһыень, Тарбагатайн кино-театрта кино-механик Фоминай гэмээр „Волга-Волга" гэжэ кино зурагые ба аппаратурые ажаллабариһаа гаргаһые бэшэ юугээр тайлбарилха бэ?

Иимэ ушаралнууд гансахан аймагуудаар дайралдадаг бэшэ, мүн Улан-Удэ городто, Бурят-Монголой кинофикациин хормой доро болложо байдаг. Тиин, „Эрдэм" гэжэ кинотеатрай механигууд Ванзин ба Гордеева гэгшэд хэдэн олон кино-фильмнүүдые ашаглалгаһаа гаргаһан байна. Хэды тиимэ байбашье, кинофикациин управлениһаа юрэ ямаршье хэмжээ абтадаггүй, харин тэдэ киномеханигууд хуушаараа лэ кино фильмнүүдые ажаллабариһаа гаргаһаар байха юм.

Кино зурагуудые үни удаан сагта ашаглаха ябадал гансахан материальна зүйлнүүдые арбилна бэшэ, харин гол түлэбтөө кино-зурагуудые агитационно—пропагандистска талаар хэрэглэн, арад зониие хүмүүжүүлхэ ябадалда тон ехэ удхашанартай. Гэбэшье, союз доторхи кино фильмнүүдые оройдоо 1 процент гамнажа шадаа һаа, 750 мянган түхэриг арбилха, 240 мянган үлүү сеанснуудые табижа, 48 миллион зондо харуулха байна гэжэ Главкинопрокат тоолоно.

Шэнэ ерэһэн кинозурагуудые саг дары ажалшадта харуулха ябадал мүн шухала болоно. Тиимэһээ кино зурагуудые аймагуудта эльгээхэ ба аймагуудһаа түргэн бусааха хэрэгые шангадхаха ёһотой. Юу бэ гэхэдэ, Кяхтын, Баргажанай, Ахын, Байкало—Кударын аймагуудта эльгээглэһэн зурагууд 6 һара бусаагдадаггүй байха юм. Эдэ зурагуудай зарим аймагуудта 6 һараар удааража байхада, бэшэ аймагуудай ажалшад үни удаан тэдэ кино зурагуудые хаража шадахагүй байдаг. Кино зурагуудые үни удаан нэгэ газарта бариһан дээрэһээ кино установкануудай репертуарна түсэбүүд бэелүүлэгдэдэггүй байһаниинь элитэ.

Главкинопрокадай республиканска конторо кино зураг харуулха дүримые саг үргэлжэ эблэгшэдые хуулиин хэмжээдэ хабаадуулхын түлөө хэдэн хэрэг арбитражда үгэһэн байгаа. Теэд мүнөө тэдэнэй нэгэниинь шье хэмжээдэ хабаадуулагдаагүй.

Эсэгэ ороноо хамгаалха агуу ехэ дайнай үедэ тохеолдодог эллэб бэрхэшээлнүүд мүнөө бүрин түгэс усадхагданхай. Тиимэһээ мүнөө үедэ кино харалгада ушардаг дутуу дунданuудые усадхаха саг үни ерэнхэй.

Н. ХАЗАГАЕВ

"Бурят-Монголой Үнэн" газетын материалаар хэмжээ абтаба

„Амархыемни бү һаатуулагты".

Манай "Бурят—Монголой Үнэн" газетын энэ оной февралиин 27-до „Амархыемни бү һаатуулагты" гэһэн статья толилогдоһон байна. Түс статьягай ёһоор шалган үзэхэдэ, тэндэ хэлэгдэһэн зүйлнүүд бултадаа зүб байба.

Мүнөө шэнэ коммутатор табигдажа, телефоноор хөөрэлдэхэ ябадал һайжаруулагданхай. Гадна газетэдэ гараһан статья Тамчын хэлхеэ-холбооной отделениин хүдэлмэрилэгшэдтэ уншагдаһан ба тэрэ статьягай тухай хөөрэлдөөн үнгэргэгдэһэн байна. Мүн колхоз бүриһөө почто зөөхэ тусхай хүнүүд бии болгогдожо, колхознууд үдэр бүри почто абадаг болоо, гэжэ Сэлэнгын аймагай хэлхеэ-холбооной конторын начальник нүхэр Великов манай редакцида мэдээсэнэ.

* * *

Манай „Бурят—Монголой Үнэн" газетын энэ оной мартын 5-да „Арадай зөөриие хулгайлагшад кооперативна зөөри үригшэдые загуугаар хэһээхэ хэрэгтэй" гэһэн статья толилогдоһон байгаа.

Тэрэ статья соо хэлэгдэһэн зүйлнүүд тон зүб байжа. Жемчугскэ сельпогой хүтэлбэрилэгшэд Зарубина (сельпогой правлениин хуушан түрүүлэгшэ), сельпогой хуушан бухгалтер Ивахинова, сельпогой наймаашад-Гулькова ба Бандеева, сельпогой бэлэдхэлшэ Тулуев гэгшэд гэмтэ ябадал хэһэнэйгээ түлөө ээлжэ байһан тушаалнуудһаа гаргагдаһан ба аймагай Прокуратураар уголовно харюусалгада хабаадуулагдаба гэжэ Түнхэнэй аймагай прокурор нүхэр Капорский манай редакцида мэдээсэбэ:

ХИЛЫН СААНА

Пресс конференци дээрэ Чжоу Энь—Лай гэгшын хэлэһэн мэдүүлгэ

НАНКИН, июлиин 18. (ТАСС). Үсэгэлдэр болоһон пресс конференци дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа Хитадай коммунистическэ партиин делегациин түрүү Чжоу Энь-Лай гэгшэ иимэ мэдүүлгэ хэбэ:

Хитаддахи мүнөө үеын оршон байдалда 2 иимэнүүд проблемэнүүд шухала ба хурса байна гэбэл: нэгээр-гражданска дайн ба нүгөөдэнь-политическэ алалганууд. Хитадай коммунистическэ партиин делегациин нэрэһээ дооро дурсагдагша мэдүүлгые хэнэб:

Мүнөө үедэ тэмсэл болбол нютагай удхашанартай сэрэгэй ябуулгануудһаа газар бүри удхашанартай гражданска дайнда дамжан орожо байна. Ехэ хэм хэмжээтэй гражданска дайн дүрбэн фронтнууд дээрэ ябуулагдажа байна гэбэл, нэн түрүүшынхинь центральна фронт болоно. Июниин 26-да 400 мянган тоото гоминдановска сэрэгүүд центральна сэрэгэй зоные „Хүреэлэн угы хэхын" зорилготойгоор добтолго эхилжэ Сюапьхуадяниие эзэлбэ. Манай сэрэгүүд июниин 30-ай һүүлээр Бейлин-Ханькоускэ түмэрзамые таһалан нэбтэржэ гараһан болобошье мүнөө хүртэр добтологдоһоор байна. Хоердохинь—Шаньдунска фронт. 150 мянга шахуу хүнүүд тоотой гоминдановска 5 арминууд Цзинань-Циндао түмэрзамые зубшан манай сэрэгүүдые добтолно: Цзинани ба Весянһаа-хоер талаһаа атака хэжэ ябаһан гомидановска сэрэгүүд июлиин хахадта нэгэдэбэ. Гурбадахи фронт Цзянсу провинциин хойто хубида. Нютагай зэбсэгтэ отряднуудтай хамта 500 мянга шахуу тоото хүнүүдтэй гомилановска 2 арминууд өөһэдынгөө ябуулгануудые флот ба авиацитай таараддуулан гурбан талаһаа ехэ добтолго хэбэ. Дүрбэдэхи фронт-Шанси провинциин урда хубида. Цзу-наниин нэгэдэхи арминь Хуанхо голые, Рыддона Шаньчжоугай талаһаа форсировалжа июлиин 3-да Янь Си-Шань гэгшын сэрэгүүдтэй нэгэдэжэ Веньсиие эзэлбэ. Иимэ оршон байдал хэрбээ саашадаа үргэлжэлжэ байгаа һаа, Бейпин-Ханькоуска ба Тяньцзинь-пукоускэ түмэрзамуудые зубшан тойроно байгаа районууд, тэрэшэлэн Жэхэ ба Маньчжурия провинцинууд тон түргөөр гражданска дайнай эрьюулгэдэ оруулагдаха болоно. Гоминданай худал хуурмаг пропагандые багашагаар тараахыень ба газар бүридэ эбтэ оролгын тухай захиргаа үгэхыень эринэбди. Үгы һаа гражданска дайнай түлөө бүхы харюусалгые Гоминдан бэе дээрээ даажа абаха еһотой.

Һаяхан болоһон хоер политическэ алалганууд (демократическэ лигиин элитэ лидернүүд Ли Гун—Бо ба профессор Вень И-То гэгшэд Куньминда алуулшаһан байгаа) хадаа демократическэ бүлэгүүдэй ба гоминдановска засагуудай хоорондохи нэгэдэл ба барисаае таһалхада хүргэхэеэ байна. Профессор Вень И—То ба тэрэнэй хүбүүн, Ли Гун—Бо гэгшые алаһанай һүүлээр 4 хоноод байхада алуулшаһан байгаа. Теэд эдэ зореон ба далда бэшэ политическэ алалганууд байһаниинь элирхэй. Шуһа адхаруулһан түрүүшын ушарнуудай мүрдэгдөөдүй байхадань Куньминда алалганууд хойно хойноһоо дахасалдуулан хэгдэһэн байгаа. Тиимэ болохолоороо иимэ алалганууд Чунциндэ, Чендудэ, Ханькоудэ, Бейпиндэ, Кантондо ба мүн Нанкин ба Шанхайдашье хэгдэжэ боломоор байна. Эдэ алалганууд болбол эб найрамдалта демократическэ хүдэлөөе дарахын ба тэрэнэй зарим нэгэн түлөөлэгшэдые хабшахын тулада эгээл нюуса далда тэмэсэлэй аргые хэрэглэдэг гоминдановска гестапогой бузар хатуу фашистска үзэл һаналые дүүрэнээр ба бодотоор годорхойлно. Хэрбээ гоминдановска засагуудай бүхы хуушан политикые хубилгахын ба гестапогой организацинуудые усадхахын түлөө яаралтай хэмжээе абаагүй һаань бүхы политическэ хэлсээнүүд дэмы хооһон болоно".

Британска тред-юнионуудай конгрессэй манифест

ЛОНДОН, июлиин 18.(ТАСС). Мүнөөдэр Британска Тредюниоонуудай конгресс франкистскэ правительствотай дипломатическэ харилсаае таһалхын уряалтайгаар английска правительствода хандаһан манифест абаба гэжэ лондонско радио дамжуулна.

Нэгэдэмэл нацанууд хадаа Франкотай дипломатическэ харилсаае таһалаа хадаа бүхы цивилизованнэ дэлхэйнхидэй һанал бодолые харуулна гэжэ тред-юниоонуудай конгресс мэдүүлбэ.

Иранска хүдэлмэришэдэй забастовка

БЕЛГРАД, июлиин 18. (ТАСС). Киркукэдэхи «Ирак петролеум кампани» гэжэ нефтиин кампаниин хүдэлмэришэд хадаа салин хүлһэ дээшэлүүлхэ, гэр байрын условиие һайжаруулха, амаралта олгохо гэхэ зэргын эрилтэнүүдые табижа июлиин 3-да забастовка соносхоһон байгаа. Киркукын губернатор июлиин 12-то хүдэлмэришэдтэ мэдүүлхэдээ, тэрэ хадаа «кампани болбол хүдэлмэрилэгшэдэй шухала эрилтэнүүдые хангахые зүбшөөрхэ байха гэжэ һанана» гэһэн ба хүдэлмэреэ эхилхые дурадхаһан байна. Энээнэй һүүлээр хүдэлмэришэд митингдэ сугларба. Губернатор болбол энэ «ушарые амар амгалан байдалые» эбдэлгэ гэжэ тоолоһон ба сугларагшадые тараажа намнаха гэһэн захиралта гаргаба. Полици хадаа буудалга хэжэ тэрэнэй уршагаар табан хүн алуулһан ба 14 хүн шархатаһан, мүн тэрэшэлэн полицейскэ 6 хүн шархатаһан байна гэһэн правительственнэ коммюникые июлиин 14-дэ багдадска газетэнүүд тунхаглаба.

Индидэ забастовочно хүдэлөөн

ЛОНДОН, июлиин 17. (ТАСС). Рейтер агентствын Бомбейскэ корреспондентын дамжуулхань хадаа, июлиин 17-до 2 мянга гаран студентнүүд почтын хүдэлмэрилэгшэдтэй һаналаа ниилэһэн нэгэн үдэрэй забастовко соносхоһон ба хэшээлдээ ерээгүй байнад. Студентнүүд болбол забастовкодо хабаадалсаһан 3 мянган хүнүүдэй демонстрацида ниилэһэн байха юм.

ЛОНДОН, июлиин 18. (ТАСС). Хуулита мэдээсэлдэ түшэг барижа Рейтер агенствын дамжуулхань хадаа Индидэ буһалгаа гаргаһан почтын хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэридөө оробо гэнэ.

Июлиин 10-да эхилһэн забастовкодо почтын 60 мянган хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсаба.

Леванда "Телеграф" ба "Саут-аш-шааб" гэжэ газетэнүүдые хааба

БЕЙРУТ, июлиин 17. (ТАСС). Демократическа элементнүүдтэ эсэргүү ба демократическа хүдэлөөндэ эсэргүү ябуулһан египетскэ правительствын репрессиие муушалһан хэдэн статьянуудые тунхаглаһан «Телеграф» гэжэ газетэ Ливанска правительстваар хаагдаһан байна.

Тэрэшэлэн Сирийскэ ба Ливанска коммунистическэ партиин орган—«Саут-аш-шааб» гэжэ газетэ хаагдаһан байна.

Муссолиниин хүбүүн Италиһаа тэрьедэбэ

БРАЗЗАВИЛЬ, июлиин 16. (ТАСС). Браззавильска радиогой дамжуулхань хадаа, Муссолиниин хүбүүн Италиһаа Испанида тэрьедэбэ гэжэ итальянска информационно агентство мэдээсэбэ.

Французска учредительнэ суглаанай конституционно комиссиин ажал-ябуул

ПАРИЖ, июлиин 18. (ТАСС). Үсэгэлдэр хэдэхэн забһарлалгын һүүлээр, шэнэ конституциин проект бэлэдхэжэ байгаа учредительнэ суглаанай конституционно-комисси өөрынгөө ажал-ябуулгые һэргээбэ.

Һүүлэй недели соо конституционно комиссиин ажал-ябуулгын юрэнхы дүн иимэ: ерээдүйн французска праламент хоер палатаһаа бүридэхэ еһотой гэжэ комисси нэгэн дуугаар шиидхэбэрилбэ. Гэбэшье бүгэдэниитын голосованяар һунгагдаха хуулигаргалгын палатань үндэһэн гол палата болохо байна. Гансал үндэһэн палатань правительствые тушаалһаань буулгажа шадаха юм. Хоердохи палатые һунгаха арга-маяг ба тэрэнэй үүргын тухай асуудал үшөө шиидхэбэрилэгдээгүй байна. Конституционно комиссиин үсэгэлдэрэй заседани дээрэ „арадай-республиканска хүдэлөөн" гэжэ партиин (МРП) түлөөлэгшэ хадаа, хоёрдохи палатын депутадууд хуулигаргалгын шэнжэтэй дурадхалнуудые оруулха эрхые эдлэхэ гэһэн дурадхал оруулба. Гэбэшье, комиссиин олонхи членүүдэй талаһаа арсалта хэһэн тула, МРП-гэй дурадхал голосованида табигдаагүй байгаа.

Тэрэшэлэн республикын президент болбол хоёр палатаар һунгагдаха болоно гэжэ комисси шиидхэбэрилбэ. Комиссиин членүүд болохо бүхы 11 комм[унист]нууд энэ дурадхалда эсэргү[үгээр го]лосовалбад, гэбэшье тэрэ ... хал социалистнуудай голос[ой] оруулалсан олонхиин го... абтаһан байна. Энэ дура[дхалай] еһоор республикын президент болбол министрнүүдэй совед[эй түрүүлэгшын] кандидатурые х... ха болоно. Харин энэ канд[идату]рань үндэһэн гол палатаар ... лагдаха юм.

Хэрбээ, хоёр жэлэй турш[а] дахин правительственна ... сэй болоо хада, республикы[н пре]зидент болбол парламентые ... ха эрхые ашаглаха ёһотой ... комисси шиидхэбэрилбэ. Гэб[эшье] республикын президент б... парламентын нэгэдэхи жэл[эй] турша соо байхадань, тэр... тараажа шадахагүй. Респуб[ликын] президентдэ парламентые та[раажа] эрхэ олгохо ябадалда коми[ссиин] членүүд—коммунистнууд эс[эргүү] голосовалһан байна.

ПАРИЖ, июлиин 18. (Т[АСС]). Учредительнэ суглаанай ко[нсти]туционно комисси болбол [фран]цузска парламентын хоердо[хи па]лата хадаа „республикын с..." гэжэ нэрлэгдэхэ болоно ... шиидхэбэриие абаба.

Һунгуулинуудта һунгагшы[д] баадаха уялга тушаа полож[ени] (дүримые) конституцида ору[улха] тухай МРП-гэй дурадхал ко[мис]саар зайлуулагдаба.

Чехословакиин хуули гаргалгын национальна сугла[ан] югославско-чехословацка договор ратифицировал[ба]

ПРАГА, июлиин 18. (ТАСС). Үсэгэлдэр, хуули гаргалгын национальна суглаан болбол Чехословацка республика ба Югославиин арадай федеративна республика хоерой хоорондо байгуулагдаһан эб найрамдаха, харилсан туһалалсаха ба дайн сэрэгэй һүүлээр хамтаран ажаллаха тухай договорые нэгэн дуугаар ратифицировалба. Гадаадын хэ[рэгү]дэй министр Ян Масарик ... правительствын үмэнэһөө до[говор] ратифицировалха тухай дура[дхал]тайгаар үгэ хэлэбэ. Голосов[алгын] һүүлээр, делегадууд болбол ах... югославска арадай ба маршал ... гой хүндэлэлдэ нэрьемэ оваци...

106 лейбористнууд-парламентын членүүд английскэ правительствода хандаба

ЛОНДОН, июлиин 18. (ТАСС). 106 английска лейбористнууд—парламентын членүүд болбол Испанида гражданска дайнай арбадахи жэлэй ойтой дашарамдуулан, франкистска журамда эсэргүү буруушаалай ... тэ гараа табибад. Парламентын ... нүүд болбол испанецуудые ... когой фашистска журамһаа аб... английска правительствые ур...

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябад[алтай] хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи проц[есс]

Июлиин 18-ай үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ, июлиин 18.(ТАСС) Трибуналай июлиин 18-ай үглөөнэй заседани дээрэ адвокат Заукер гэгшэ сүүдлүүлэгшэ Бальдур-фон Ширах гэгшые үмөөрхэ талаар урда үдэшэнь эхилһэн үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. Үмөөрэгшэ болбол немецкэ залуушуудые милитаризмын үзэлөөр хүмүүжүүлхэ ябадалда Ширах хабаададаггүй ба залуушуудай дундаһаа СС ба СА-нуудта кадрнуудые бэлэдхэдэггүй һэн гэжэ баталан хэлэхые оролдоно.

Адвокат болбол имперскэ на[чаль]ник ба Венын гаулитерэй туш[аал]да байхадаа сүүдлүүлэгшын яб[а]даг гэмтэ ажал-ябуулганууды[е] ... рон, фон Ширах хадаа Венэдэ... дото меценат" байһан юм, и[скус]ствын хүгжэлтэдэ туһалһа[н] гэхэ мэтээр баталан хэлэнэ.

Үглөөнэй заседаниин эсэсла[лдэ] урда тээ адвокат Серва Тиус... шэ сүүдлүүлэгшэ Заукель гэ[гшые] үмөөрэлгын үгэ хэлэлгые эх[илбэ].

ХРОНИКО

ДЕЛИ, июлиин 18.(ТАСС). «Доодо түрэлтэнэй бү хэиндийскэ федерациин» членүүд Фуна городто (Бомбейскэ провинци) индидэхи английска политикые буруушааһанай тэмдэг болгон «гражданска мэлэлдэ орохогүйн» кампаниие эхилбэ. Муниципальна Соведэй гэрэй урда англида эсэргүү демонстраци эмхидхэһэнэй түлөө 6 хүнүүд Фуна городто июлиин 15-да арестовалагдаба.

СОФИЯ, июлиин 18.(ТАСС). Болгариин социальна хэрэгүүдэй министерство, улаан крест общество ба элүүрые хамгаалгын министерствотэй хамта 300 польско ба 100 албанска үхибүүдые нютагай далайдахи ба хададахи курортнуудта эмшэлхэ хэрэгые эмхидхэбэ. Август соо Франци ба Чехословакиһаа үхибүүд болгарска курортнуудта эмшэлэгдэхэ.

* * *

ДЕЛИ, июлиин 18.(ТАСС). «Пиплезэ Эйдж» гэжэ газетын мэдээсэлэй еһоор энэ жэлэй нэгэдэхи вартал соо Индидэ 426 забастовнууд болобо. Тэрээндэ 580 мянган хүнүүд хабаадалсаба.

Хитадта үгтэһэн сэрэг[эй] корабльнууд Токиодо е[рэбэ]

ТОКИО, июлиин 16. (ТАСС). «[Ниппон] пон Наймс» газетын мэдээс[элээр] хадаа, американецүүдэй ки[тайска] правительствода үгэһэн сэрэг[эй] рүүшын 8 корабльнууд июли[ин] ... то Токийскэ заливта ерэбэ. ... үедэ США-да ошохо замдаа Т[окио]до байгаа генерал Хо Ин-цин ... тэдэниие хаража үзэһэн байна. Корабльнуудай китайска экипа[ж] болбол хоер жэлэй турша соо С[ША]да һуралсалые гараһан байна.

Харюусалгата редактор

Ц. Д. ДАМДИНЖАП

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора—23; ответ секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни, сельского хозяйства—3-23 (2 зв): культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.)

Н—00666. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. тираж 10.000